

Univerzita Karlova
Pedagogická fakulta
Katedra pedagogiky

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Portfolio profesního rozvoje Šárky Pavlové
Portfolio of professional development Šárka Pavlová
Šárka Pavlová

Vedoucí práce: PaedDr. Zdeňka Hanková, Ph.D.
Studijní program: Vychovatelství (B7505)
Studijní obor: Vychovatelství (BC-VYCH)

Odevzdáním této bakalářské práce na téma Portfolio profesního rozvoje Šárky Pavlové potvrzují, že jsem ji vypracovala pod vedením vedoucího práce samostatně za použití v práci uvedených pramenů a literatury. Dále potvrzují, že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Ve Slaném dne 17. 11. 2021

Podpis: Šárka Pavlová

Ráda bych poděkovala vedoucí své bakalářské práce PaedDr. Zdeňce Hankové, Ph.D. za velmi užitečné rady, trpělivost a ochotu. Dále také děkuji svým kolegům, kteří mi poskytli rozhovory a v neposlední řadě děkuji své rodině za podporu.

ABSTRAKT

Tato bakalářská práce s názvem Profesní portfolio Šárky Pavlové je strukturována do deseti povinných částí. Jednou z částí je strukturovaný životopis autorky. Dále se objevuje esej na téma Volný čas dětí a digitální technologie, kde autorka mimo jiné popisuje negativní dopady digitálních technologií na děti. Další část je věnována knize Odemykání dětského potenciálu. V této bakalářské práci autorka také popisuje profesi pedagoga volného času z hlediska jeho kompetencí. Na závěr hodnotí své studium na Karlově univerzitě. Všechny části autorka vypracovala na základě teoretických poznatků z odborné literatury a dle vlastních zkušeností z praxe. Objevují se zde i její osobní názory a postoje.

KLÍČOVÁ SLOVA

Portfolio, pedagogika volného času, potenciál, vychovatelství, digitální technologie

ABSTRACT

This bachelor thesis entitled Portfolio of professional development Šárka Pavlová is divided to ten obligatory parts. One of these parts is a chronological curriculum vitae of the author. There is also an essay called Children's leisure time and digital technologies where the author describes, among other things, the negative effect of digital technologies on children. The next part is devoted to the book about children's potential. In this bachelor thesis, the author also describes the profession of leisure-time teacher in terms of her competencies. Finally, she evaluates her studies at Charles University. The author elaborated all parts on the basis of theoretical knowledge from professional literature and according to her own experience from practice. Her personal opinions and attitudes also appear here.

KEYWORDS

Portfolio, leisure-based education, potential, education, digital technologies

Obsah

1	Předmluva	6
2	Profesní strukturovaný životopis	8
3	Odborná esej – Volný čas dětí a digitální technologie.....	11
4	Seznam prostudované odborné literatury vážící se obsahově k předmětům studia	21
5	Konspekt knihy	22
5.1	Autoři.....	22
5.2	Zdůvodnění výběru knihy.....	22
5.3	Struktura knihy	23
5.4	Závěr.....	27
6	Profesiografický rozbor pedagoga volného času	29
6.1	Pedagogický pracovník.....	30
6.2	Požadavky a předpoklady pedagoga volného času.....	31
6.3	Pracovní povinnosti pedagoga volného času	34
7	Případová studie.....	39
7.1	Možnosti trávení volného času dětí	39
7.2	Případová studie Domu dětí a mládeže	41
8	Písemná příprava na přímou pedagogickou činnost	48
9	Závěrečná reflektivní úvaha o vlastním studiu	51
10	Seznam použitých zdrojů	54
	Seznam příloh.....	57

1 Předmluva

Začít pracovat s dětmi bylo pro mě jedno z nejdůležitějších rozhodnutí v životě. Po úspěšném dokončení gymnázia jsem neměla jasnou představu o tom, jakou profesi chci v životě vykonávat. Nejprve jsem zamířila na obor fyzioterapie. Tam jsem ale zjistila, že kromě znalostí mi toto studium nic jiného nepředává. Předčasně jsem tedy studia zanechala a přemýšlela, kam se vydat dál. V té době se vyskytla možnost jet jako vychovatelka na školu v přírodě. I přes to, že jsem zkušeností s dětmi měla pramálo a organizaci, jenž práci nabízela, jsem vůbec neznala, rozhodla jsem se chytit příležitosti a práci přijala.

Práce s dětmi mě nesmírně bavila, a i nadále moc baví. Rozhodla jsem se tedy přihlásit na vyšší odbornou školu, která nabízí obor sociální pedagogiky. V tomto oboru jsem viděla přidanou hodnotu v tom, že můžu pomáhat lidem, kteří to potřebují a kteří o to stojí. Jako další výhodu oboru jsem viděla i relativně široké uplatnění na trhu práce, od sociálního pracovníka až po pedagoga volného času, jejichž klienty nemusí být nutně děti. Nicméně toto studium, jehož součástí byla rozsáhlá praxe, mě jen utvrdilo v tom, že mými klienty budou děti. V průběhu studia jsem začala vyučovat kroužky pro děti a v létě jsem stále jezdila jako vychovatelka na školy v přírodě a také jako vedoucí na pobytové i příměstské tábory. Takřka celé léto jsem trávila prací s dětmi a moc jsem si to užívala.

Po úspěšném dokončení vyšší odborné školy jsem se dále přihlásila na obor vychovatelství, od kterého jsem očekávala více zaměření na děti, než tomu bylo na oboru sociální pedagogiky. V té době jsem také začala hledat stálou práci. Ačkoliv jsem hledala spíše práci vychovatelky ve školní družině, získala jsem nakonec místo asistentky pedagoga na základní škole. Nejdříve jsem z toho měla obavy, ale nakonec jsem byla velmi spokojená. Tato práce totiž spojovala přesně to, co je mi blízké – práci s dětmi a pomoc potřebným. Zároveň jsem vedla pohybové lekce nejdříve v místní posilovně a posléze na dané základní škole. Studium vychovatelství se prolínalo s mojí praxí, teoretické poznatky jsem rovnou mohla převádět do svojí práce, což mi bylo velkým přínosem.

Právě proto, že moje zkušenosti z praxe jsou poměrně rozsáhlé, rozhodla jsem se bakalářkou práci vypracovat formou portfolia. Zpracovala jsem esej na téma Volný čas dětí a digitální technologie, kde formou dotazníku mimo jiné zjišťuji, jak často děti tyto technologie používají. Součástí je také konspekt knihy Odemykání dětského potenciálu, která mě velmi ovlivnila nejen v mé profesi, ale v životě vůbec. Dále popisuji profesi pedagoga volného času, jaké jsou předpoklady pro tuto práci apod. Též je zde má příprava na pedagogickou lekci na

téma Třídění odpadu a využití odpadových materiálů. V celé bakalářské práci se objevují moje názory a poznatky, které jsou založeny na praktických zkušenostech.

Získat si přízeň dětí a být pro ně vhodným vzorem není jednoduchý úkol. Proto doufám, že se mi to bude v budoucnu dařit. Také věřím, že tato má práce může být inspirací pro někoho, kdo byl na podobné cestě životem jako já. Je důležité naslouchat svým touhám a jít za tím, čemu věřím, proto jsem moc ráda, že jsem našla takovou práci, kterou snad navždy budu vykonávat s radostí.

2 Profesní strukturovaný životopis

Osobní údaje

Příjmení	Pavlová
Jméno	Šárka
Titul	DiS.
Datum narození	29. 11. 1993
Adresa trvalého bydliště
E-mail
Telefon

Vzdělání

2018–dosud	Univerzita Karlova, pedagogická fakulta, obor vychovatelství, bakalářské studium <i>Vysokoškolské vzdělání, aktivně studující</i>
2015–2018	Vyšší odborná škola pedagogická a sociální, Evropská 33, Praha 6 - obor sociální pedagogika <i>Zakončeno absolutoriem</i>
2014–2015	Univerzita Karlova, fakulta tělesné výchovy a sportu, obor fyzioterapie <i>Vysokoškolské vzdělání, ukončené předčasně</i>
2005–2013	Gymnázium Ústavní 400, Praha 8 – všeobecné gymnázium <i>Středoškolské vzdělání, zakončeno maturitou</i>

Pracovní zkušenosti

- prosinec 2020–dosud mateřská a rodičovská dovolená
- říjen 2018–srpen 2020 asistentka pedagoga na 1. Základní škole Slaný,
Politických vězňů 777, Slaný, 274 01
spolupráce s pedagogem
*individuální a skupinová podpora žáků se speciálními
potřebami*
- 2015–2018 vychovatelka a vedoucí na dětských táborech a školách v
přírodě u organizace Kazimírka z.s., Fryčovická 462,
Praha 9, 199 00
tvorba programu pro děti
výchovná činnost
pomoc s organizací škol v přírodě
- 2017–2018 lektorka kroužků pro děti v organizaci Kroužky.cz,
Mánesova 3, Praha 2, 120 00
*vedení kroužků na základních školách, konkrétně tanečky,
vaření a sport*
tvorba programu na kroužky

Jazykové znalosti

- anglický jazyk mírně pokročilá
- španělský jazyk základy

Řidičský průkaz

- B osobní auta

Technické znalosti a dovednosti

MS Windows Vista, 7, 8, 10	Pokročilá znalost
MS Office (Word, PowerPoint, Excel)	Základní znalost

Další zkušenosti

pomocná kuchařka v restauraci a jídelně (léto 2011, 2012, 2013), servírka v kavárně (léto 2014), hosteska na veletrhu Svět knih (2017, 2018)

Zájmy

rodina, kolektivní sporty, tanec, vaření a pečení, organizování akcí

3 Odborná esej – Volný čas dětí a digitální technologie

Volný čas dětí a digitální technologie je název mé odborné eseje. Jak jsem již uvedla v předmluvě této bakalářské práce, nejvíce mě těší práce s dětmi ve volném čase. Když jsem ještě pracovala na základní škole, všimla jsem si, že už děti na prvním stupni velmi často a velmi rády používaly mobily. A když je zrovna používat nemohly, mluvily buď o nich, nebo také o různých počítačových hrách. Z čehož se dá usoudit, že velkou část týdne používají právě digitální technologie. Zajímá mě, jak často děti digitální technologie používají, jestli mají i jiné zájmy, jimiž by si mohli svůj volný čas zaplnit a jaké negativní dopady digitální technologie na děti mohou mít.

Charakteristika a význam volného času

Pro začátek je důležité znát základní pojmy jako je volný čas a jeho význam v našich životech. Vysvětlení pojmu volný čas má více podob. Jednou z podob je, že volný čas je takový čas, *kdy člověk nevykonává činnosti pod tlakem závazků, jež vyplývají z jeho sociálních rolí*.¹ Podle jiné definice, je to čas, který věnujeme aktivitám, které děláme ze své vlastní vůle, protože je chceme vykonávat, uspokojují naše potřeby a přináší nám radost.² Definice, která je uvedena v pedagogickém slovníku, uvádí, že *volný čas je doba, která zůstane z 24 hodin běžného dne po odečtení času věnovaného práci, péči o rodinu a domácnost, péči o vlastní fyzické potřeby (včetně spánku)*.³ Kratochvílová⁴ popisuje volný čas jako dobu, kdy má jedinec možnost seberealizace a sebevyjádření.

Když dáme tyto definice dohromady, můžeme si vysvětlit pojem volný čas tak, že je to doba, kterou trávíme těmi aktivitami, které nás baví, ale zároveň nejsou součástí našich pracovních povinností a povinností spojených s péčí o sebe, rodinu a domácnost. Pro většinu lidí je to tedy takový čas, ve kterém se věnují svým zájmům, například sportování, čtení, poslouchání hudby apod. Pro někoho může být i jeho práce či péče o domácnost zájmem, ale tyto činnosti pod volný čas nespádají. Činnosti, které ve svém volném čase budeme provádět, jsou tedy čistě na naší volbě, můžeme klidně i ležet u televize a dívat se na náš oblíbený seriál a nikdo nám v tom nemůže zabránit. Samozřejmě jinak bude trávit svůj volný čas dospělý a

¹ HOFBAUER, Břetislav. *Děti, mládež a volný čas*. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7178-927-5. (s. 13)

² PÁVKOVÁ, Jiřina. *Pedagogika volného času*. Vyd. 3. Praha: Portál, 2002. 231 s. ISBN 80-71787-11-6. (s. 13)

³ PRŮCHA, Jan, Jiří MAREŠ a Eliška WALTEROVÁ. *Pedagogický slovník*. 4. aktualiz. vyd. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-772-8. (s. 274)

⁴ KRATOCHVÍLOVÁ, Emília. *Pedagogika volného času: výchova v čase mimo vyučování v pedagogické teorii a v praxi*. 1. vyd. Bratislava: Univerzita Komenského, 2004. 307 s. ISBN 80-22319-30-9. (s. 33)

jinak dítě školou povinné. Společný znak volného času všech věkových skupin je ale jeho vhodné využití a důležitost si takový čas vůbec vytvořit.

Volný čas plní v našich životech několik funkcí. Je významný nejen z hlediska nás samotných, ale i z hlediska celé společnosti. Kratochvílová⁵ uvádí celkem pět funkcí volného času – zdravotně-hygienickou, seberealizační, formativně-výchovnou, socializační a preventivní. Hofbauer⁶ kromě sociální popisuje také terapeutickou a ekonomickou. Jinými slovy každý člověk potřebuje dostatek času k tomu, aby si odpočinul od pracovních či školních povinností, aby mohl rozvíjet své nadání a realizovat se v činnostech, které ho baví, aby mohl rozvíjet a formovat svoji osobnost, aby si mohl utvářet své hodnotové postoje. Dále je volný čas prevencí vzniku sociálně patologických jevů, jako je např. vandalství, kriminalita, závislostní chování aj.

Z výše uvedeného tedy vyplývá, že volný čas potřebujeme pro odpočinek od povinností. Tudíž je žádoucí, aby každý měl dostatek volného času, uměl si svůj čas organizovat. Naproti tomu je ale nežádoucí mít takového času nadměrné množství. Taktéž je důležité oprostít se od problémů spojenými s prací (popřípadě se školou), užívat si volnočasových aktivit naplno bez *vracení se zpět do každodenních starostí*.⁷

Osobně se domnívám, že pro to, aby děti uměly vhodně využít svůj volný čas, aby ho považovaly za důležitý pro svůj život, je nejdůležitější, aby ho tak brala i jejich rodina. Už od malička by rodiče měli své děti vést ke vhodným aktivitám, ukazovat dítěti různé činnosti, aby si ono samo našlo tu, která ho baví nejvíce. A nemusí to samozřejmě být pouze jedna aktivita, každý máme nadání na více věcí, je jen potřeba najít na jaké a věnovat se jim. Toto mé tvrzení potvrzují i někteří autoři.

Například Pávková⁸ uvádí, že rodina by měla podporovat děti v jejich činnostech, že rodina je vzorem pro napodobování a měla by trávit volný čas i společně. I přesto, že rodiče obvykle nemají pedagogické vzdělání, panují zde velmi silné emocionální vztahy, které jsou podstatné pro výchovu. *Rodiče by měli působit jako pozitivní vzory. Sami by měli umět s volným časem*

⁵ KRATOCHVÍLOVÁ, Emília. *Pedagogika volného času: výchova v čase mimo vyučování v pedagogické teorii a v praxi*. 1. vyd. Bratislava: Univerzita Komenského, 2004. 307 s. ISBN 80-22319-30-9. (s. 87)

⁶ HOFBAUER, Břetislav. *Děti, mládež a volný čas*. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7178-927-5. (s. 14)

⁷ TIRPÁK, Peter a Ferdinand KUBÍK. *Volný čas z pohledu teologie a animácie*. Prešov: Prešovská univerzita v Prešove, Gréckokatolícka teologická fakulta, 2012. ISBN 978-80-555-0564-0.

⁸ PÁVKOVÁ, Jiřina. *Pedagogika volného času*. V Praze: Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta, 2014. ISBN 978-80-7290-666-6. (s. 29)

*dobře hospodařit, nepřeceňovat ho ani nepodceňovat.*⁹ Měli by se tedy ve volném čase věnovat svým zálibám, a ne nepřetržitě pracovat nebo naopak nedělat vůbec nic.

Též Hofbauer uvádí, že *rodina pro dítě a mladého člověka zůstává nadále prvotním prostředím, které pro jejich volný čas vytváří (či má vytvářet) příznivé podmínky.*¹⁰ Zmiňuje ale také, že způsoby využití volného času se v jednotlivých rodinách liší, a to v závislosti na sociálním postavení i životním stylu dané rodiny. V rodinách je tedy žádoucí aktivně přistupovat k trávení volného času, hledat nové způsoby a dbát na to, aby si děti tyto návyky braly i do svého budoucího rodinného života.

Děti mladšího školního věku

Vývoj člověka z hlediska psychologie můžeme rozdělit podle věku do několika skupin, kdy různí autoři rozdělují kategorie trochu jinak. Každá tato skupina má svoje zvláštnosti a rysy. Já jsem se ve své eseji zaměřila hlavně na děti mladšího školního věku.

Při nástupu do školy se dítě dostává do pomyslné skupiny dětí mladšího školního věku (někdy také nazýváno období středního dětství), která je vymezena jednak právě věkem (6-10 let), a taktéž docházkou (1. – 4. třída ZŠ).¹¹ Dítě prochází různými změnami, od fyzického vzhledu, přes psychické dozrávání až po sociální začlenění. Největší změnou v životě dítěte je v této době právě nástup do školy, kdy se musí přizpůsobovat novým podmínkám. Získává roli školáka, musí si zvyknout na povinnosti spojené se školou, zvyká si také na kolektiv dětí a autoritu učitele. *Škola ovlivní další rozvoj dětské osobnosti, způsob prožití celého zbývajících období dětství, projeví se i v oblasti sebehodnocení, mnohdy zásadním způsobem.*¹² Vstup do školy je také brán jako oficiální vstup do společnosti.

V období mladšího školního věku se děti začínají zaměřovat na výkon, mají potřebu být kladně hodnoceny a učí se přijímat vlastní nedostatky. Též jsou typické různé psychosomatické stesky (bolest břicha). Snadno se vystresují, často pláčou a mají nízkou odolnost vůči frustraci (neuspokojení potřeby). Rozvíjí také své logické myšlení a komunikační dovednosti. Myšlení je ale stále nepřesné a děti mohou dávat do souvislostí různé informace od dospělých, které

⁹ PÁVKOVÁ, Jiřina. *Pedagogika volného času*. V Praze: Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta, 2014. ISBN 978-80-7290-666-6. (s. 29)

¹⁰ HOFBAUER, Břetislav. *Děti, mládež a volný čas*. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7178-927-5. (s. 61)

¹¹ PRŮCHA, Jan, Jiří MAREŠ a Eliška WALTEROVÁ. *Pedagogický slovník*. 4. aktualiz. vyd. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-772-8. (s. 126)

¹² VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie: dětství a dospívání*. Vydání druhé, doplněné a přepracované. Praha: Karolinum, 2012. ISBN 978-80-246-2153-1. (s. 236)

nejsou pravdivé. Nedokážou přesně vyjádřit svoje emoce, proto by s nimi rodiče i pedagogové měli pracovat na rozpoznávání a zvládání vlastních emocí.¹³

I přes to, že pro děti je již důležitější vytváření vrstevnických vztahů, zajímají se o druhé pohlaví, dávají najevo zájem škádlením, případně komunikováním přes sociální sítě, zůstává nejen dle mého názoru na prvním místě stále rodina. *Děti rodiče již občas kritizují, poukazují na různé jejich nespravedlnosti nebo chyby, nicméně jsou to stále rodiče, kdo v tomto věku zůstávají pro dítě víceméně absolutní autoritou, určují hranice či pravidla.*¹⁴

Také Vágnerová uvádí, že vztahy v rodině jsou stále silné, dítě v ní vidí oporu a bezpečí. Zároveň se dítě stává větším partnerem, kdy je jednodušší se s ním domluvit. Důležité jsou i rodinné rituály, které členy rodiny spojují. Zásadní je ale zájem rodičů o dítě, když to potřebuje.¹⁵

Nástupem do školy také obvykle vzniká doba, kdy dítě začíná navštěvovat různé volnočasové aktivity, kroužky, kluby apod. Volnočasové aktivity *jsou však pro děti zátěží včetně sportů, které rodiče volí pro živé děti, aby „vybily energii“.*¹⁶ Při výběru volnočasových aktivit je nutné myslet i na to, aby dítěti zbyl dostatek času na plnění školních povinností, na odpočinek a také na jeho vlastní spontánní aktivity, hry, které ho provázely po celý dosavadní život.

Používání digitálních technologií

Stále větší popularitu získávají ve volném čase digitální technologie. Děti už od útlého věku umí ovládat tablety, mobily a počítače lépe než leckteří dospělí. Co tedy přesně jsou digitální technologie?

Pojem digitální technologie zahrnuje nástroje a zařízení, která pracují s obrovským množstvím dat. Můžeme mezi ně zařadit např. počítače, mobily, tablety, ale také internet, Bluetooth a další.¹⁷ Tyto technologie nás obklopují, jsou součástí našich životů a je nemožné je

¹³ THOROVÁ, Kateřina. *Vývojová psychologie: proměny lidské psychiky od početí po smrt*. Praha: Portál, 2015. ISBN 978-80-262-0714-6. (s. 404)

¹⁴ THOROVÁ, Kateřina. *Vývojová psychologie: proměny lidské psychiky od početí po smrt*. Praha: Portál, 2015. ISBN 978-80-262-0714-6. (s. 407)

¹⁵ VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie: dětství a dospívání*. Vydání druhé, doplněné a přepracované. Praha: Karolinum, 2012. ISBN 978-80-246-2153-1. (s. 268-269)

¹⁶ THOROVÁ, Kateřina. *Vývojová psychologie: proměny lidské psychiky od početí po smrt*. Praha: Portál, 2015. ISBN 978-80-262-0714-6. (s. 403)

¹⁷ Digitální technologie. *PortálDigi* [online]. Česká republika: DigiStrategie, 2020 [cit. 2021-10-5]. Dostupné z: <https://portaldigi.cz/digislovník/digitalni-technologie/>

z našich životů odstranit. Proto je také důležité umět je ovládat neboli být digitálně gramotný. Tyto technologie nám přinášejí nejen usnadnění našich životů, ale také mnoho negativního. U dětí je obzvláště důležité, jak brzy, jak moc a jak často je necháme je používat. Je na nás, do jaké míry se jimi necháme ovlivnit, a zda se na nich staneme závislími.

Tlak na používání mobilů, tabletů a různých aplikací je velký, všude kolem nás jsou reklamy. Jen *na iTunes je 72 % nejprodávanejších „vzdělávacích“ aplikací určeno předškolákům a dětem na prvním stupni.*¹⁸ Je ale důležité, aby děti nepoužívaly digitální technologie příliš brzy nebo nadměrně často. Malé děti se více naučí opravdovou interakcí ve skutečném světě než v tom virtuálním. Při sledování naučného videa na dítě působí mnoho podnětů a ono se nedokáže soustředit pouze na informace ve videu. Může to tak narušit například učení komunikačních schopností. Zařízení, která produkují tzv. modré světlo také narušují náš spánek. Proto není vhodné se před spaním dívat na televizi nebo hrát hry na mobilu. Existují také teorie, že počátek používání mobilů, tabletů a dalších takovýchto zařízení zapříčinilo nárůst diagnostikovaných poruch pozornosti s hyperaktivitou neboli ADHD. Některé aplikace mají v popisu slovo uklidňující, rodiče tomu často věří a dají dítěti mobil či tablet v případech, kdy je dítě rozrušené. Efekt to má ale opačný, jelikož digitální technologie jsou naopak stimulační a nabuzující.¹⁹

Jak lze poznat závislost u dítěte na digitálních technologiích? Podle Fieldingové²⁰ existuje 5 znaků:

1. Nemá zájem o jiné činnosti.
2. Pořád mluví hlavně o těchto technologiích.
3. Vykazuje změny nálad, které souvisejí s vyhrazeným časem pro tyto technologie.
4. Projevují se u něj příznaky abstinence, když mu zařízení odebereme.
5. Chová se nepoctivě, když chce získat čas k používání.

V případě, že se již dítě stane digitálně závislým, můžou se následky projevit nejen psychologickými problémy, ale také sociálními nebo školními. Pokud chceme předejít vzniku závislosti nebo řešit již vzniklou závislost, je potřeba podniknout několik kroků. Jedním z nich

¹⁸ AIKEN, Mary. *Nebezpečný efekt*. Přeložil Antonín SUCHÁNEK. Praha: Zed', 2021. ISBN 9788090790940. (s. 127)

¹⁹ AIKEN, Mary. *Nebezpečný efekt*. Přeložil Antonín SUCHÁNEK. Praha: Zed', 2021. ISBN 9788090790940. (s. 127-134)

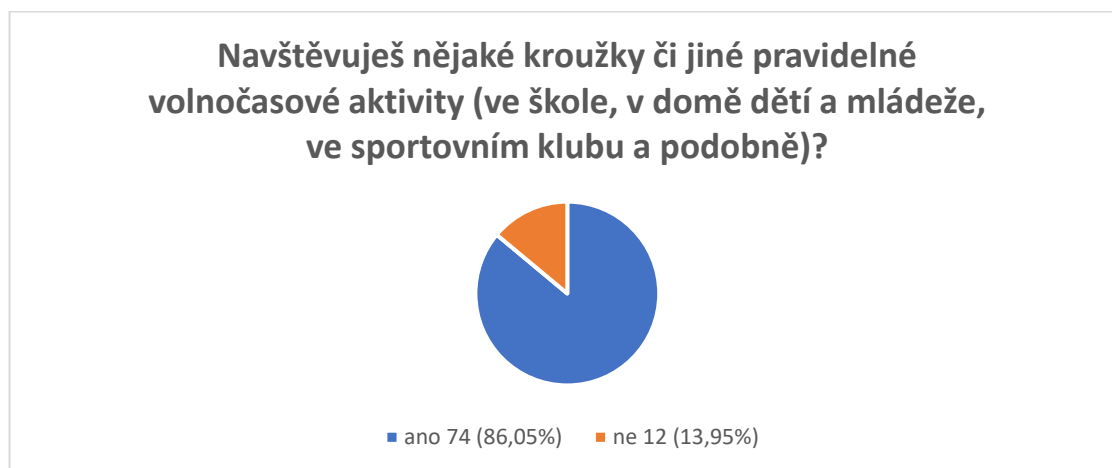
²⁰ FIELDING BANKS, Orianna. *Digitální detox: zbavte se závislosti na mobilu a internetu*. Přeložil Martina MUTLOVÁ. V Brně: CPress, 2018. ISBN 9788026418047. (s. 24)

je vymezit čas, který na používání dítě má. Mluvit s dítětem o tom, jaké problémy mu nadužívání může přinést a co získá, když se závislosti zbaví. Dále se zaměřit na jiné aktivity, které má dítě rádo a zaplnit jimi většinu jeho volného času.²¹

Domnívám se, že digitální technologie také ovlivňují množství času, které děti tráví jinými zájmovými aktivitami, hlavně pohybem. Místo ostatních zájmových aktivit totiž děti tráví svůj volný čas hraním her na počítači, mobilu či tabletu, případně používají sociální sítě. Pedagogičtí pracovníci (i rodiče) by měli umět děti správně motivovat i k jiným volnočasovým aktivitám, hlavně k pohybu, který je pro zdraví člověka také velmi důležitý.

K tomu, jestli mají děti i jiné zájmy než pouze digitální technologie, a jak často digitální technologie používají, mi posloužil krátký dotazník (příloha č. 1), který vyplnilo celkem 86 rodin z různých sociálních skupin. Dotazník byl určen pouze dětem, které navštěvují 1.–4. třídu základní školy. Z dotazníku vyplývá, že valná většina respondentů má volnočasové aktivity v různých zařízeních, ať už jde o střediska volného času či sportovní kluby (graf 1). Tito respondenti další otázkou potvrdili, že většina z nich se věnuje i nějakým pohybovým aktivitám (graf 2).

Graf 1

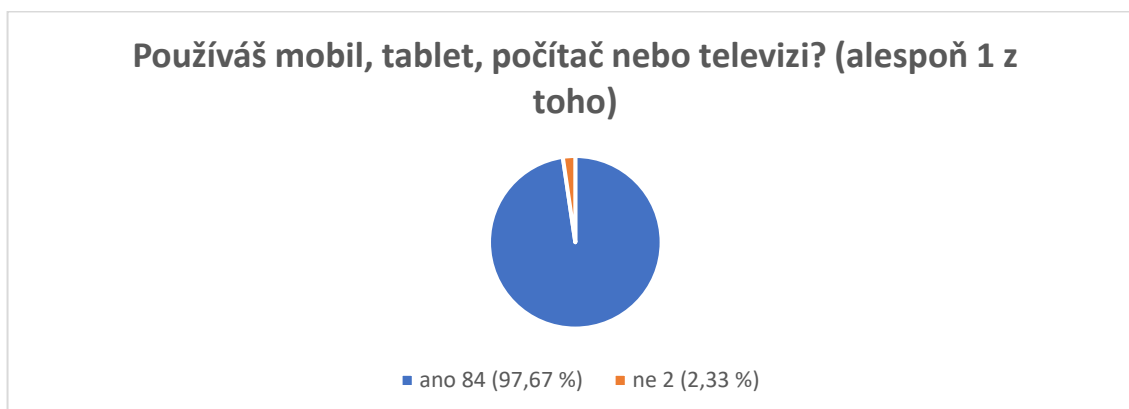
²¹ VALENTA, Petr, Zdeněk BROM a Irena KELLEROVÁ. *Mediální činnosti v předškolním a mladším školním věku*. Praha: Raabe, [2016]. ISBN 9788074962226. (68-69)

Graf 2

Na otázku, zda používají mobil, tablet, počítač či televizi naprostá většina respondentů odpověděla, že ano (graf 3). A používání těchto technologií je u nich velmi časté, jak je vidět na další otázce (graf 4).

Graf 3

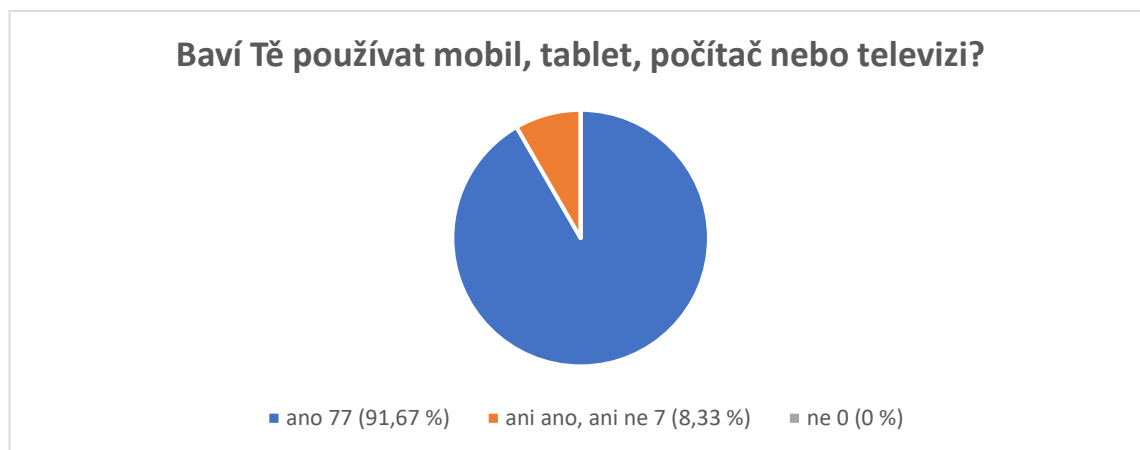

Graf 4

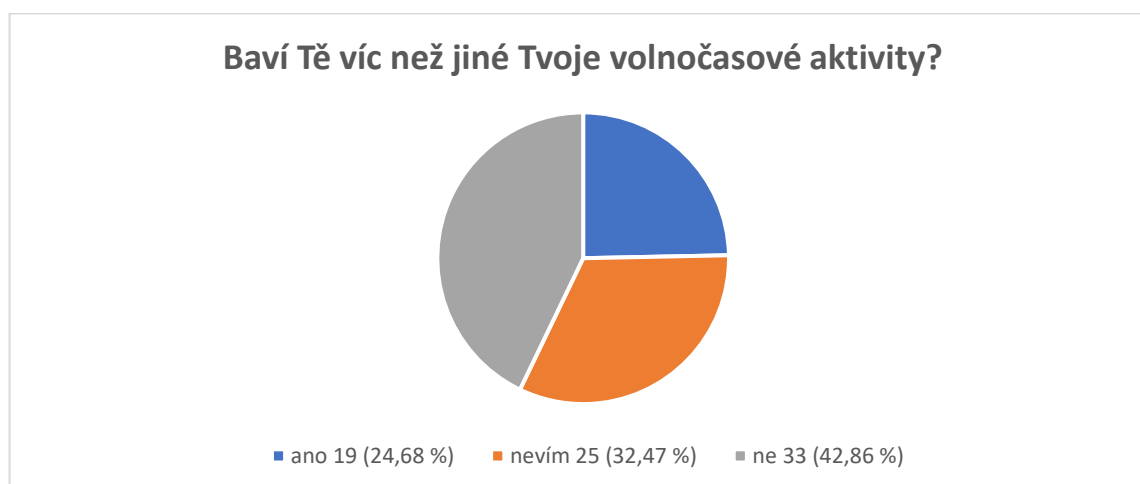

Na otázku, zda je používání digitálních technologií baví, většina odpověděla, že ano. Ostatní odpověděli neutrálně, nenašel se tedy nikdo, koho by digitální technologie nebavily (graf 5). Ačkoliv se může zdát, že doteď byly odpovědi jednoznačné, odpovědi na poslední povinnou otázku v dotazníku už tak jednoznačné nejsou (graf 6).

Graf 5

Graf 6

Shrnutí

Z dotazníku je patrné, že děti mají i jiné zájmy než jsou digitální technologie, mezi něž se můžou zařadit i pohybové aktivity. Otázka je, jestli těch pohybových aktivit je dostatek, jestli dost času tráví pohybem na úkor používání digitálních technologií. A i přes to, že většinu dětí baví používat digitální technologie, neměli bychom je podporovat v jejich nadměrném používání, měli bychom s nimi mluvit o negativech, která nám digitální technologie mohou přinést. Z posledního grafu vyplývá, že některé děti neví, jestli je baví víc digitální technologie,

nebo jiné volnočasové aktivity. Možná jsem touto otázkou otevřela téma, nad kterým budou buď děti samy, nebo jejich rodiče přemýšlet. Záměrně jsem nechtěla dát pouze možnost ano nebo ne, protože evidentně existuje dost takových, kteří by odpovědět neuměli.

Na konci dotazníku jsem nechala prostor pro vyjádření svých myšlenek a objevil se tam jeden zajímavý text, který by mohl být námětem pro další zkoumání. Vzkaz zněl takto: *Dotazník mi přijde moc strohý. Je to jako známkování ve škole. Ptal jsem se inspekce ve škole, proč je to pro ně tak důležité, že to přeci neukazuje na nic. Je jedno jestli se to naučím tenhle týden a nebo další. Pán řekl, že je proto, aby se mohl dělat průměr školy. Že je jinak vzdělání až tak nezajímá. A tenhle dotazník mi přijde úplně stejný. Je to jen pro nějaká čísla a nic z toho nepoznáte. Mám kamaráda, který má problém se na počítači soustředit a naše paní učitelka trvá na počítačovém vyučování. Přitom to samé máme v učebnici. Takže by ho klidně jako jediného mohla nechat pracovat z učebnice přeci. Ale nenechá. Mamka říkala, že je to pravděpodobně egem paní učitelky. A vy se nás tu na něco ptáte a nic z toho nepoznáte. Tak používám mobil každý den. Učím se tam stavět jurty, dělat zadrž vody, volám přes skype s anglicky hovořícím kamarádem, ale vy tenhle dotazník zařadíte do skupiny toho, že každý den jsem na mobilu. Je to pro mě nic neříkající dotazník a zprvu jsem ho nechtěl ani odeslat. Krásný den Honzík.*

I přes to, že dotazník možná je strohý, jak píše respondent, mému účelu posloužil dobře, a to zjistit, jestli děti používají digitální technologie, jak často a jestli je to baví víc než jiné volnočasové aktivity. To, k čemu je používají, by bylo na další zkoumání, ale osobně se domnívám, že takových dětí jako je *Honzík* mnoho nebude a většina je používá hlavně pro zábavu. Zároveň mám i pochybnosti, jestli tento *Honzík* opravdu patří do dané skupiny dětí, tedy že chodí maximálně do 4. třídy základní školy, jelikož jeho vyjadřování a přemýšlení se zdá být na vysoké úrovni.

Z výše uvedených důvodů je důležité umět svůj volný čas vhodně využít, proto by se měly děti vést k tomu, aby si svého volného času vážily a aby ho uměly smysluplně využít. Pro nás jako vychovatele či pedagogy volného času z tohoto všeho plyne, že bychom měli být pro děti tím, kdo jim pomůže najít jejich talent tak, že jim necháme dostatek volného prostoru, aby dělaly, co je baví, co je uspokojuje. Zároveň bychom jim měli vytvářet příležitosti, aby mohly naše zadání a úkoly plnit samy, pouze s naší pomocí. Také bychom měli dbát na individualitu, různorodé složení skupin a přizpůsobovat se momentálním zájmům dětí. Rozšiřovat nabídku kroužků a jiných volnočasových aktivit, aby každé dítě našlo takovou činnost, která ho baví. Být jim přítelem a naslouchat jejich potřebám. Toto všechno jsou úkoly, které je těžké splnit hned, ale měli bychom se o to snažit alespoň postupně.

Pořád je ale i pro nás vychovatele a pedagogy volného času důležitá spolupráce rodiny, protože v rodině vzniká základ, který si dítě přináší do dalších sociálních skupin a institucí. Proto bychom se měli snažit i my o spolupráci s rodiči a dalšími rodinnými příslušníky, komunikovat s nimi pravidelně a ne jenom v případě, kdy vznikne problém.

4 Seznam prostudované odborné literatury vážící se obsahově k předmětům studia

BENDL, Stanislav a kolektiv, 2015. *Vychovatelství: učebnice teoretických základů oboru*. Praha: Grada. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-4248-9

GRÜN, Anselm. *Vyhoření: jak rozprout vlastní energii*. Praha: Portál, 2014. ISBN 978-80-262-0587-6.

MARTÍNEK, Zdeněk. *Agresivita a kriminalita školní mládeže*. Praha: Grada, 2009. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-2310-5.

MATĚJČEK, Zdeněk. *Co děti nejvíc potřebují*. Vyd. 7. Praha: Portál, 2015. ISBN 978-80-262-0853-2.

MATĚJČEK, Zdeněk. *Po dobrém, nebo po zlém?: o výchovných odměnách a trestech*. 4. vyd. Praha: Portál, 1997. ISBN 80-7178-138-X.

MÜHLFEIT, Jan a Kateřina KRŮTOVÁ. *Odemykání dětského potenciálu*. V Brně: Management Press, 2018. ISBN 978-80-7261-562-9.

PREKOP, Jirina. *Malý tyran*. Vyd. 6., rozš. Přeložil Zdena LOMOVÁ, přeložil Zdeněk JANČAŘÍK. Praha: Portál, 2009. Rádci pro rodiče a vychovatele. ISBN 9788073675899.

TAYLOR, John F. *Jak přežít s hyperaktivitou a poruchami pozornosti: rádce pro děti s ADHD a ADD*. Praha: Portál, 2012. ISBN 978-80-262-0068-0.

5 **Konspekt knihy**

Název knihy

Odemykání dětského potenciálu

MÜHLFEIT, Jan a Kateřina KRŮTOVÁ. *Odemykání dětského potenciálu*. V Brně: Management Press, 2018. ISBN 978-80-7261-562-9.

5.1 Autoři

Autoři Jan Mühlfeit a Kateřina Krůtová spolu vedou kurzy po České republice, na Slovensku i v zahraničí o lidském potenciálu. Kurzy jsou určeny jak pro děti a studenty, tak pro rodiče a pedagogy.

Jan Mühlfeit je kouč, má dlouholeté zkušenosti se sestavováním pracovních i jiných týmů, pracoval 22 let v Microsoftu, též je autorem bestselleru *Pozitivní leader*. Kateřina Krůtová pracuje s dětmi více než 10 let. Proto se rozhodli spojit své síly a začali spolu vést kurzy a semináře.

5.2 Zdůvodnění výběru knihy

Knihu mi již hned po vydání doporučovala má dobrá kamarádka. Z nějakého důvodu se mi název vryl do paměti a toužila jsem ji přečíst. Z různých důvodů ale nebyla poměrně dlouho vhodná chvíle a až relativně nedávno nastal ten správný čas. Kniha mě zaujala již na první pohled svým zpracováním. Z grafické stránky je velmi moderní a atraktivní. Kniha je členěna do kratších částí, takže ani není problém ve čtení v nečekanou chvíli přestat a pokračovat příště. Zároveň se objevují i různá cvičení a doporučení, která mohou čtenáře více vtáhnout do tématu a kniha se tak může stát ještě atraktivnější.

Už když jsem knihu četla poprvé, bylo tam pro mě několik překvapivých momentů, kdy jsem si říkala, že to opravdu sedí, nejen na mě, ale i na lidi a děti obecně. Informací je tam ale poměrně hodně, takže po prvním přečtení jsem věděla, že knihu budu brát do ruky ještě znovu a ne jednou. Díky uvedeným informacím jsem byla mnohem více schopná pracovat sama se sebou co se týče profesních dovedností, i když je to cesta na dlouho trať, takže pořád je přede mnou hodně práce. Díky knize jsem ale začala s dětmi pracovat o trochu jinak, ačkoliv i moje

dřívější chování vůči nim se tomu momentálnímu hodně podobalo. A tím, že jsem mohla svoje poznatky rovnou zkoušet v praxi, se mi jen potvrzovalo, že to nejsou jen nějaké výmysly, které někdo sepsal, ale že jsou to opravdu metody a principy, které fungují. Každý si z knihy odnese to svoje, co je pro něj důležité a podle něj má smysl, ale já si užitečných informací odnáším s dalším přečtením více a více.

5.3 Struktura knihy

Při otevření knihy vidíme jako první několik pozitivních hodnocení od známých osobností. Dále následuje obsah a poté hned úvod knihy. Již v úvodu knihy je několik myšlenek, které mohou čtenáře navnadit. Kniha je členěna do 3 hlavních částí, které jsou dále rozděleny do menších kapitol. Třetí část je bonusová, kde se nachází rozhovory se třemi osobnostmi – psychiatrem, houslovým virtuosem a maminkou 3 velmi úspěšných synů. Kniha má celkem 275 stran.

První část

První část je nazvaná **Dětský mozek v exponenciální době** a obsahuje pouze tři kapitoly. Autoři v kapitole s názvem **Síla mozkových synapsí** velmi stručně popisují, jak fungují neurony a synapse v mozku. Amygdalu (emoční část mozku) nazývají „opičkou“, se kterou pak pracují v celé knize. Dále popisují, jak důležité jsou pro dítě v učení smysly a jejich společné zapojení. Díky používání smyslů najednou se dítě učí nejlépe. Kapitola obsahuje mnoho tipů na cvičení a hry, jak pro malé, tak pro starší děti. Následně popisují, že děti nechávají popustit uzdu fantazii a jsou velice kreativní, což by v nich rodiče i pedagogičtí pracovníci měli podporovat. Zároveň ale uvádí poznatky z výzkumu NASA, že nástupem do školy se v dítěti kreativita výrazně utlumuje – *98 procent z nich vykazuje v předškolním věku vysokou kreativitu, zatímco když projdou celým školským systémem a dorostou do pětadvaceti, zůstanou z nich kreativní pouhá 2 procenta.*²² Také se v kapitole objevuje termín flow, který následně autoři používají v průběhu celé knihy a který i vysvětlují.

Druhá kapitola se jmenuje **Škola versus inovace**. Jak už název napovídá, autoři popisují styl výuky v klasických školách. Domnívají se, že chyby jsou zde brány jako nežádoucí. Také uvádí, že škola by měla děti učit i sebepoznání. *Učíme se nazpaměť, co je okolo nás, ale vůbec*

²² MÜHLFEIT, Jan – Síla mozkových synapsí, str. 38

neřešíme, co je uvnitř nás.²³ Stručně popisují alternativní pedagogické směry – montessori, waldorfský a školu hrou. Rozdělují učitele na 4 typy podle toho, jaké znalosti a jak zábavnou formou dětem předává – učitel nešťastník, učitel prudič, učitel bavič a učitel „škola hrou“.

Třetí a poslední kapitola první části nazvaná **Současný měnící se svět a technologie** popisuje, jak je na děti a lidi obecně kladen čím dál větší tlak, všichni jsou více ve stresu, vše se zrychluje. Zároveň se vyvíjejí digitální technologie, již malé děti umí bez problému používat mobily a tablety. Je ale důležité umět je využívat ve správný čas, správným způsobem a také umět si od nich odpočinout. Jako pedagogičtí pracovníci i rodiče bychom měli jít dětem příkladem a nepoužívat mobily například při rodinných sešlostech. Autoři to popisují jako digitální hygienu.

Druhá část

Druhá část s názvem **Od sebepoznání do flow** je rozdělena do 5 kapitol: **Sebepoznání, Sebedůvěra, Sebeznání, Sebevyjádření a Rodič jako pozitivní kouč.**

Sebepoznání je důležité pro všechny, ale abychom mohli vést k sebepoznání někoho jiného, musíme nejdřív my znát sami sebe. Měli bychom znát své slabé a silné stránky a většinu času věnovat právě těm silným. V knize autoři uvádí, že je důležité mít slabé stránky na takové úrovni, aby nám neznemožňovaly život, ale nestavět je do té důležitější role, protože vždy můžeme dosáhnout maximálně průměru. Mnohem důležitější tedy je rozvíjet své silné stránky, protože nás to může posunout v životě mnohem více. *Pokud dítě relativně zvládá všechny předměty, na ničem se vyloženě nezasekává, z ničeho nepropadá, pak je na místě věnovat 80 procent energie a času silným stránkám a 20 procent tomu, aby si udrželo slabiny nanejvýš na trojkách a bez problému školou prošlo až do konce.*²⁴ Dále je v kapitole kladen důraz na to, že ne vždy existuje pouze jedno řešení. Je potřeba myslet na to, že každý člověk může najít jinou cestu, jak problém vyřešit. Jak jsem napsala již výše, v kapitole autoři zmiňují silné stránky, které vznikají díky talentům. A právě talentům je věnovaná další část kapitoly. Je zde uvedeno 5 základních znaků, podle kterých talent poznáme: touha, rychlé učení, intuice, dokonalost, uspokojení. Nestací ale talent objevit, je třeba ho i rozvíjet a zabývat se jím. Věnovat mu čas a energii.

²³ MÜHLFEIT, Jan – Škola versus inovace, str. 48

²⁴ MÜHLFEIT, Jan – Sebeoznání, str. 97

Na sebepoznání navazuje kapitola **Sebedůvěra**. Věřit sami sobě můžeme tehdy, když se dobře známe, známe svoje silné a slabé stránky, známe to, jak reagujeme v různých situacích. Abychom pomohli dětem si sebedůvěru vybudovat, doporučují autoři řídit se několika pravidly. Prvním pravidlem je dávat dětem najevo svoji lásku. A to v i těch situacích, kdy udělá chybu. Druhým pravidlem je „nenálepkovat“. Neříkat o dítěti, že je takové nebo makové pouze na základě jedné situace, jednoho činu. Třetím pravidlem je nesrovnávat dítě s jinými dětmi. Čtvrté pravidlo zní *Přestaňte dávat dítěti za každou cenu pochvalu.*²⁵ Dítě by se mělo naučit být spokojené samo se sebou, nelpět na pochvale od někoho jiného, umět se pochválit samo. Pravidlo číslo pět říká, že bychom měli brát dítě tak vážně, jak chceme, aby lidé brali vážně nás. Šestým pravidlem je naslouchat dítěti a vidět i jeho úhel pohledu. Předposlední pravidlo nám říká, že máme respektovat názor dítěte, i přes to, že nekoresponduje s tím našim. Posledním pravidlem je nedávat dětem přehnané množství povelů. Měli bychom umět říkat pokyny postupně, srozumitelně a hledět i na věk dítěte.

Měli bychom dítěti nechat čas, aby problém vyřešilo samo. Bude to pravděpodobně trvat déle, než kdybychom mu ukázali tu nejrychlejší cestu, ale tím, že si na to přijde samo, naučí se mnohem více. Zároveň je důležité, abychom nelpěli pouze na výsledku, ale abychom se zajímali i o průběh činnosti, o cestu, jakou dítě problém vyřešilo, jak na řešení přišlo. A abychom uměli dítě motivovat do dalších činností. V knize je popsána tzv. sendvičová zpětná vazba, podle které bychom měli nejdříve dítě pochválit, co se mu povedlo, dále s ním mluvit o těch věcech, na kterých je ještě potřeba zapracovat, a nakonec ho povzbudit k tomu, že to dělá správně a že další taková činnost se mu povede. Na konci této kapitoly je také pár stránek o mentální odolnosti, kterou je potřeba si vybudovat časem, nejde se naučit.

Další kapitola s názvem **Sebeuznání** popisuje, že správným naladěním naší mysli můžeme z velké části ovlivnit, co se nám podaří. Ihned ze začátku kapitoly je krásné cvičení, díky kterému si děti mohou vyzkoušet, že když ve stejné situaci zareagujeme jiným způsobem, výsledek situace bude jiný. Když naladíme svoji mysl pozitivně, a budeme se v dané situaci podle toho chovat, výsledek bude také pozitivnější, než kdybychom již ze začátku k situaci přistupovali negativně. S tím souvisí princip myšlení první ligy, který autoři popisují na dalších stránkách. Funguje tak, že pokud chceme dosáhnout nějakého cíle, například vyhrát závod, musíme již od začátku přemýšlet o úspěchu a věřit sami sobě. K tomu nám mohou pomoci i metody vizualizace. V naší mysli si můžeme představovat přesný průběh i závěr závodu, a právě díky tomu uvěřit, že opravdu vyhrájeme. Zároveň ale musíme dbát na to, abychom to

²⁵ MÜHLFEIT, Jan – Sebedůvěra, str. 112

nedělali jen kvůli samotné výhře, ale kvůli tomu procesu, který výhře předchází. Dále v knize autoři popisují, do jaké míry je člověk schopen ovlivnit své vlastní štěstí. Podle profesorky psychologie Sonje Lyubomirsky jsou 3 základní oblasti, které determinují štěstí – genetika, vnější podmínky a vlastní vědomá rozhodnutí. Největší vliv má podle ní genetika (50 %), kterou nemůžeme ovlivnit, ale můžeme využít genetických predispozicí alespoň tak, že talenty budeme rozvíjet a slabé stránky potlačíme. Vnější podmínky můžeme již do jisté míry ovlivnit, ale co můžeme ovlivnit nejvíce, jsou právě naše vlastní rozhodnutí. I špatná rozhodnutí jsou pro nás hodnotná, protože se z nich učíme. Štěstí je ale zároveň něco, co si za peníze nekoupíme, takže pokud máme pocit, že když budeme mít dobře placenou práci, která nám vydělá spoustu peněz, neznamená to, že budeme automaticky šťastní. Je tedy důležitější mít takovou práci, která nás udělá šťastnými, i přes to, že si nevyděláme tolik. A na to bychom měli myslet i jako pedagogičtí pracovníci, i jako rodiče. Nechat dělat děti, co je baví, a následně na základě toho je nechat vybrat si budoucí profesi.

V navazující kapitole **Sebevyjádření** autoři popisují, že pro Čechy je typické, že se nedokážou prosadit. Důležité tedy podle nich je nejen to, abychom dbali na rozvíjení sebevědomí u dětí, ale abychom je také učili, jak svoje nápady a dovednosti „umět prodat“. A ne vždy se nutně musí jednat o reálný prodej za peníze, může jít o schopnost druhému pomoci. Z toho důvodu bychom měli děti učit umět komunikovat s lidmi, umět vyjádřit svůj nápad a vysvětlit, jak k němu došly. Ukazovat právě i ten postup, který je k nápadu vedl, nejen výsledek. Další část této kapitoly je zaměřena na flow – termín, který autoři používají již od začátku knihy a jehož autorem je maďarský psycholog Mihaly Csikszentmihalyi. Flow je tedy stav, kdy vnitřní hodiny i opička utichnou, a člověk se může nejlépe soustředit na činnost, kterou vykonává. Takový stav člověk prožívá obvykle při činnostech, které ho baví, a které jsou jeho silnou stránkou, zároveň daná činnost ale musí být dostatečnou motivací, je potřeba dát si dostatečně vysoké cíle. Když se do tohoto stavu člověk dostane, podává nejlepší výkony, je kreativnější. Flow může každý prožívat relativně často, ale musí mezi jednotlivými stavy také dostatečně odpočívat a obnovit své síly. Také je důležité vědět, při kterých činnostech tento stav člověk prožívá, což nejde zjistit jinak než zkoušením různých druhů činností. Následuje podkapitola s názvem Jak na opičku, která obsahuje několik cvičení, jak pracovat se svým tělem ve chvíli, kdy probudíme svoji opičku (amygdalu – emoční část mozku). Jedná se například o dechová cvičení, mindfulness a meditaci. Nejdůležitějším krokem u všech cvičení zůstává vrátit se do přítomného okamžiku a nepřemýšlet nad minulostí ani budoucností. Dále je zde také popsáno, že součástí zklidnění může být i nedělat více věcí najednou, tzv. multitasking.

V dnešní rychlé době mají všichni potřebu stihnout mnoho věcí, tak je dělají v jeden stejný okamžik, což znesnadňuje bytí tady a teď. K obnově fyzických sil využíváme mimo jiné spánek, proto je důležité dbát i na něj.

V poslední kapitole druhé části nazvané **Rodič jako pozitivní kouč** autoři popisují, že bychom děti měli podporovat v těch činnostech, které je baví, a měli bychom jim nechat prostor, aby si ony samy hledaly cestu, jakou se vydají. My bychom jim v tom měli dopomáhat jen tím, že jim budeme dodávat energii, tedy být jejich kouči. V určitých chvílích bychom měli být sice i mentory, ale neměli bychom jim podsouvat nějaká řešení nebo názory. Uvádí zde Desatero správného kouče, kam mimo jiné zařazují schopnost být trpělivým, dostupným a upřímným rodičem. Dále je zde popsána metoda U-GROW, která vede ke správnému koučování a pokládá základní otázky podle jednotlivých kroků. Otázky zní následovně: *Kdo jsi? Čeho chceš dosáhnout? Jakých pokroků jsi zatím dosáhl/a? Jaké jsou možnosti? A co dál?*²⁶ Koučovat bychom měli děti jen při důležitých rozhodnutích, ne například při výběru svačiny. Jedním z těchto rozhodování může být při výběru školy nebo zájmového kroužku. Je zde uvedena i modelová situace rozhovoru rodiče a dítěte, kterému se právě nepodařila písemka z matematiky.

Následuje **Závěr** a **Poděkování**, kde autoři shrnují, čím měla kniha čtenáře obohatit, objevují se zde i doporučení od těch, kteří si prošli některým kurzem vedeným autory knihy. Na konci je i poděkování všem, kteří se na knize nějakým způsobem podíleli.

Poté ještě kniha obsahuje třetí bonusovou část s rozhovory, kde si čtenář může přečíst zkušenosti 3 odlišných lidí – psychiatra, houslového virtuose a matky 3 úspěšných synů. Popisují zde svoji výchovu z hlediska dětství i z hlediska rodičovství, uvádí své názory na to, co je ve výchově dětí důležité, a sdělují své zkušenosti a poznatky ze svého života. Na konci knihy jsou také popsány kurzy, které autoři knihy nabízí, včetně popisu, pro koho jsou určeny a co se na nich účastníci dozví.

5.4 Závěr

Jak jsem již uvedla výše, knihu jsem měla v ruce od prvního přečtení již několikrát. Kniha obsahuje pro mě několik důležitých informací, jednou z nich, kterou jsem si odnesla po prvním

²⁶ MÜHLFEIT, Jan – Rodič jako pozitivní kouč, str. 209–212

přečtení, je snažit se být sám sebou, být autentický. Spoustu lidí se chová podle toho, jak chce jejich okolí, ale všichni bychom měli dbát hlavně na to, jak to cítíme my sami. A právě autentičnost děti velmi oceňují. Poznají, když nejsme sami sebou a stylizujeme se do jiné pozice. A podle toho se pak chovají i ony. Naopak když ukážeme svou pravou tvář, budou se k nám chovat také autenticky.

Dalším důležitým mottem, které se v knize objevuje, je: *pokud rodič rozumí dobře sám sobě, je velká šance, že porozumí i svým dětem*²⁷. Zde je sice cíleno na rodiče, ale dá se to transformovat na jakoukoliv profesi, ve které se pracuje s dětmi. Tato myšlenka mi pomohla pracovat na sobě jako na pedagogovi volného času, a tedy i lépe pracovat s dětmi.

Další myšlenkou, která mě zaujala hned na začátku, je rozvíjet silné stránky a nezaobírat se tolik těmi slabými, což bychom jako pedagogové volného času měli u dětí podporovat. A mělo by to pro nás být i jednodušší, protože předpokladem pro volnočasové aktivity je samotný zájem dětí o danou činnost. A zájem máme většinou o ty aktivity a činnosti, které jsou našimi silnými stránkami.

Myslím, že každý si v knize najde tu „svoji“ nejdůležitější myšlenku, se kterou bude dále pracovat. Jediné, co bylo pro mě lehce nekomfortní, že poměrně dost informací se v knize opakuje a například flow, o kterém autoři píšou již od začátku knihy, je vysvětleno až později, ale které je velmi důležité pochopit pro dobrou práci s dětmi.

²⁷ MÜHLFEIT, Jan – Úvod, str. 8

6 Profesiografický rozbor pedagoga volného času

Každá profese má určitá specifika a soubor pracovních činností. Profesiografie je metoda, která analyzuje a popisuje činnosti určité profese. Zabývá se veškerými činnostmi v rámci dané profese, ať už v místě pracoviště nebo mimo něj. V oblasti školství se používají různé analytické techniky, např. dotazníky, rozhovory a časové snímky v rámci několika dní či týdnů. Díky těmto technikám vznikají profesiogramy, na nichž lze určit pracovní zátěž a časové vytížení.²⁸

Každý pedagogický pracovník musí splňovat požadavky, které jsou dány zákonem. Dále by měl mít určité předpoklady k výkonu této profese, které mu usnadní jeho práci. Jedním ze základních předpokladů je chuť pro práci s dětmi. Další předpoklady se týkají osobnostních vlastností a postojů, a také znalostí a dovedností. Na následujících stránkách jsou uvedeny veškeré požadavky a předpoklady, které se týkají profese pedagoga volného času, ať už z pohledu zákona či odborné literatury.

Pedagog volného času je takový pracovník, který působí v zájmové oblasti. Účastníky zájmového vzdělávání a výchovy mohou být děti od předškolního věku, přes dospělé, až po seniory. Každá tato věková kategorie má svá specifika a ne každý pedagog volného času je vhodný pro práci ve všech těchto věkových kategoriích. Stejně tak může mít každý pedagog volného času své zaměření, podobně jako tomu je u pedagogů na základních, středních či vysokých školách. Někdo je zaměřený pro sportovní aktivity, jiný má předpoklady pro činnosti rukodělné a technické.

Samotné uplatnění pedagoga volného času je tedy poměrně široké, podle toho, s jakou cílovou skupinou bude pracovat. Kromě školních a mimoškolních zařízení, jako jsou školní družiny, střediska volného času, domovy mládeže apod., může najít uplatnění také v zařízeních, která poskytují sociální služby, např. domovy pro seniory a nízkoprahová zařízení. Také se může uplatnit v komerčních zařízeních.²⁹

²⁸ PRŮCHA, Jan, Jiří MAREŠ a Eliška WALTEROVÁ. *Pedagogický slovník*. 4. aktualiz. vyd. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-772-8. (s. 180-181)

²⁹ *Pedagogika volného času*. *Teologická fakulta* [online]. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, c2021 [cit. 2021-10-27]. Dostupné z: <https://www.tf.jcu.cz/zajemci-o-studium/bakalarske-studijni-obory/pedagogika-volneho-casu>

6.1 Pedagogický pracovník

Podle pedagogického slovníku³⁰ je pedagogickým pracovníkem ten, kdo splňuje tři podmínky. Za prvé vyučuje a vychovává děti a mládež nebo dospělé v různých školách nebo vykonává podobnou činnost dle předpisů. Za druhé má odbornou a pedagogickou způsobilost. A za třetí je občansky bezúhonný a morálně vyspělý.

Zákon č. 563/2004 o pedagogických pracovnících definuje pedagogického pracovníka jako toho, kdo *koná přímou vyučovací, přímou výchovnou, přímou speciálněpedagogickou nebo přímou pedagogicko-psychologickou činnost přímým působením na vzdělávaného, kterým uskutečňuje výchovu a vzdělávání na základě zvláštního právního předpisu; je zaměstnancem právnické osoby, která vykonává činnost školy, nebo zaměstnancem státu, nebo ředitelem školy, není-li k právnické osobě vykonávající činnost školy v pracovněprávním vztahu nebo není-li zaměstnancem státu. Pedagogickým pracovníkem je též zaměstnanec, který vykonává přímou pedagogickou činnost v zařízeních sociálních služeb.*³¹

Podle tohoto zákona³² tedy mezi pedagogické pracovníky patří například učitel, vychovatel, speciální pedagog, pedagog volného času, ale také asistent pedagoga, trenér a další.

Stejný zákon³³ obsahuje předpoklady, které musí splňovat každý pedagogický pracovník. Prvními z nich jsou právní a zdravotní způsobilost, dále bezúhonnost, musí mít odbornou kvalifikaci pro profesi, kterou vykonává a v neposlední řadě musí prokázat znalost českého jazyka. Výjimky jsou u pedagogických pracovníků, kteří vyučují v cizím jazyce, další výjimky jsou uvedeny v § 4 téhož zákona. Pro ředitele školy platí ještě další pravidla, například musí mít praxi v přímé pedagogické činnosti (nebo podobné), v řídicí činnosti nebo v činnosti ve výzkumu a vývoji. Délka této praxe závisí na zařízení, jehož ředitelem má být. Pro mateřské školy jsou to 3 roky, pro základní školy 4 roky a 5 let *pro střední školy, jazykové školy, konzervatoře, vyšší odborné školy a školských zařízení pro výkon ústavní výchovy, ochranné výchovy a středisek výchovné péče.*³⁴

³⁰ PRŮCHA, Jan, Jiří MAREŠ a Eliška WALTEROVÁ. *Pedagogický slovník*. 4. aktualiz. vyd. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-772-8. (160)

³¹ § 2, zákon č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů. In: Sbirka zákonů ČR. 10. 11. 2004.

³² § 2, zákon č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů. In: Sbirka zákonů ČR. 10. 11. 2004.

³³ § 3, zákon č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů. In: Sbirka zákonů ČR. 10. 11. 2004.

³⁴ § 5, zákon č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů. In: Sbirka zákonů ČR. 10. 11. 2004.

6.2 Požadavky a předpoklady pedagoga volného času

Pedagog volného času patří mezi pedagogické pracovníky, tudíž musí splňovat podmínky, které jsou napsány výše. V získání odborné kvalifikace se ale podmínky pro jednotlivé pedagogické pracovníky liší.

Získání odborné kvalifikace pedagoga volného času

Každý, kdo vykonává přímou pedagogickou činnost v zájmových oblastech ve školách nebo ve školských zařízeních pro zájmovou činnost, musí mít odbornou kvalifikaci. Je několik možností, jak ji může získat. Těmito možnostmi jsou:

- a) *vysokoškolským vzděláním získaným studiem v akreditovaném studijním programu v oblasti pedagogických věd,*
- b) *vysokoškolským vzděláním získaným ukončením jiného akreditovaného studijního programu než podle písmene a) a*
 1. *vzděláním v programu celoživotního vzdělávání uskutečňovaném vysokou školou a zaměřeném na pedagogiku, nebo*
 2. *studiem pedagogiky,*
- c) *vyšším odborným vzděláním získaným ukončením akreditovaného vzdělávacího programu vyšší odborné školy v oboru vzdělání s pedagogickým zaměřením*
- d) *vyšším odborným vzděláním získaným ukončením jiného akreditovaného vzdělávacího programu než podle písmene c) a*
 1. *vzděláním v programu celoživotního vzdělávání uskutečňovaném vysokou školou a zaměřeném na pedagogiku, nebo*
 2. *studiem pedagogiky*
- e) *středním vzděláním s maturitní zkouškou získaným ukončením vzdělávacího programu středního vzdělávání v oboru vzdělání s pedagogickým zaměřením, nebo*
- f) *středním vzděláním s maturitní zkouškou získaným ukončením jiného vzdělávacího programu středního vzdělávání než podle písmene e) a*
 1. *vzděláním v programu celoživotního vzdělávání uskutečňovaném vysokou školou a zaměřeném na pedagogiku, nebo*

2. studiem pedagogiky.³⁵

Zákon dále upravuje získání odborné kvalifikace pedagoga volného času, který vykonává dílčí přímou pedagogickou činnost v zájmových oblastech ve školách nebo ve školských zařízeních pro zájmovou činnost. Kromě výše zmíněných možností získání kvalifikace je možno ji získat ještě úspěšným ukončením středního vzdělání s výučním listem a následným vzděláním v programu celoživotního vzdělávání na vysoké škole v oboru pedagogickém, nebo úspěšným ukončením středního vzdělání s výučním listem a následným studiem pedagogiky.

Pedagog volného času, který vede aktivity zájmového vzdělávání s uměleckým zaměřením získává odbornou kvalifikaci *vysokoškolským vzděláním získaným studiem v akreditovaném magisterském studijním programu v oblasti umění studijního oboru umělecko – pedagogického zaměření.*³⁶

Předpoklady dle odborné literatury

Některé předpoklady jsou společné pro všechny pedagogické pracovníky. Patří mezi ně již výše zmíněná chuť pro práci s dětmi, nebo s lidmi obecně. Dalším předpokladem je schopnost komunikace. Pedagog by měl umět s druhými efektivně komunikovat, čímž se nemyslí pouze volit vhodná slova, ale také umět měnit styl komunikace na základě toho, s kým zrovna mluví. Též by měl mít z komunikace s druhými lidmi radost, měl by komunikovat rád. Třetím předpokladem je empatie. Pedagog by se měl umět vcítit do druhého a přizpůsobovat tomu dané aktivity.³⁷

Oblast zájmového vzdělávání a výchovy má svá specifika, proto je důležité, aby pedagog volného času (případně vychovatel) měl i specifické vlastnosti a dovednosti. Mezi ně můžeme zařadit například tvořivost. Pedagog volného času se často musí přizpůsobovat nenadálým situacím, měl by se umět přizpůsobit v aktivitách účastníkům, přinášet do činností nové moderní prvky. Měl by být také pohotový, nechat účastníky se podílet na vytváření programu,

³⁵§ 17, zákon č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů. In: Sbíрка zákonů ČR. 10. 11. 2004.

³⁶§ 17, zákon č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů. In: Sbíрка zákonů ČR. 10. 11. 2004.

³⁷PÁVKOVÁ, Jiřina. *Pedagogika volného času*. V Praze: Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta, 2014. ISBN 978-80-7290-666-6. (s. 104)

nelpět na svém plánu.³⁸ Vzhledem k tomu, že pedagog volného času obvykle pracuje se skupinou lidí, měl by mít také organizační a řídicí schopnosti.³⁹

Dále by měl být průbojný, měl by umět prosazovat své návrhy i ve vztahu s kolegy či nadřízenými. Měl by umět navodit příjemné klima, motivovat účastníky do aktivity. Též by měl mít smysl pro humor, příjemný vzhled a pochopení pro zvláštnosti každého účastníka. Psychická odolnost a fyzická zdatnost patří mezi další předpoklady, které jsou pro pedagoga volného času žádoucí. V neposlední řadě by měl být i všeobecně vzdělaný a měl by se zajímat o oblasti, které jsou atraktivní pro danou věkovou skupinu.⁴⁰ Také by měl myslet na to, že je důležité naslouchání účastníkům nejen v rámci zájmové aktivity, ale také v rámci jejich osobního života, jelikož to také napomáhá k vytvoření příjemné atmosféry.⁴¹

Součástí vzdělávání a výchovy dětí i dospělých je i schopnost sebehodnocení vedoucího. Jako pedagogové volného času bychom měli umět zhodnotit, zda se nám aktivita podařila realizovat tak, jak jsme si představovali, a jestli bychom na naší vlastní práci do budoucna chtěli něco změnit. Nutné je také další sebevzdělávání a poznání a rozvoj našich osobnostních vlastností a dovedností.⁴²

Od pedagoga volného času se také očekává, že bude umět zvolit vhodný typ vedení skupiny. Existují 3 typy vedení:

- Autoritativní – vedoucí rozhoduje sám, skupiny bývají úspěšné v činnosti, ale vztahy mezi jednotlivými členy skupiny nejsou pevné,
- Demokratické – skupiny nemusí být tak výkonné, ale zato členové skupin jsou spokojenější, ve skupině panují přátelské vztahy a vedoucí skupinu pouze doprovází v činnosti,
- Liberální – výkonnost skupiny je na velmi nízké úrovni, vedoucí jakoby neexistoval a mezi členy nejsou pevné vztahy.⁴³

³⁸ HÁJEK, Bedřich, Břetislav HOFBAUER a Jiřina PÁVKOVÁ. *Pedagogické ovlivňování volného času: trendy pedagogiky volného času*. Vyd. 2., aktualiz. [i.e. 3. vyd.]. Praha: Portál, 2011. ISBN 9788026200307. (s. 179)

³⁹ VYHNÁLKOVÁ, Pavla. *Základy pedagogiky volného času*. Olomouc: Agentura Gevak, 2013. ISBN 978-80-86768-73-1. (s. 45)

⁴⁰ PÁVKOVÁ, Jiřina. *Pedagogika volného času*. V Praze: Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta, 2014. ISBN 978-80-7290-666-6. (s. 104-105)

⁴¹ HÁJEK, Bedřich, Břetislav HOFBAUER a Jiřina PÁVKOVÁ. *Pedagogické ovlivňování volného času: trendy pedagogiky volného času*. Vyd. 2., aktualiz. [i.e. 3. vyd.]. Praha: Portál, 2011. ISBN 9788026200307. (s. 179)

⁴² VYHNÁLKOVÁ, Pavla. *Základy pedagogiky volného času*. Olomouc: Agentura Gevak, 2013. ISBN 978-80-86768-73-1. (s. 46)

⁴³ HÁJEK, Bedřich, Břetislav HOFBAUER a Jiřina PÁVKOVÁ. *Pedagogické ovlivňování volného času: trendy pedagogiky volného času*. Vyd. 2., aktualiz. [i.e. 3. vyd.]. Praha: Portál, 2011. ISBN 9788026200307. (s. 180)

Při různých činnostech jsou vhodné různé typy vedení. V případě sportovních týmů je vhodnější autoritativní styl, naopak při uměleckých činnostech je lepší využívat spíše liberální styl vedení. Proto by měl pedagog volného času vhodně určit, který styl vedení kolektivu zvolí.⁴⁴

V knize Pedagogické ovlivňování volného času autoři sepsali několik tipů, jak být dobrým vedoucím, se kterými se plně ztotožňují. Dobrý vedoucí by si měl najít čas na:

- *zábavu, protože ve hře se navzájem všichni dobře poznáme a přináší nám radost;*
- *přemýšlet, protože myšlenky jsou zdrojem síly;*
- *získávání nových informací, protože jimi získáme nové poznatky, inspirují nás, obohacují;*
- *vlastní citový život, protože máme bytostnou potřebu milovat a být milováni;*
- *veselost a úsměv, protože je hudbou duše a nejkratší cestou od člověka k člověku;*
- *štědrost a velkorysost, protože malichernost zabíjí nápady a tvořivost;*
- *vyjádření uznání a ocenění, protože pochvala je sladkým koláčem života.*⁴⁵

6.3 Pracovní povinnosti pedagoga volného času

Na webových stránkách Národní soustavy povolání můžeme najít veškeré informace o všech povoláních, i o pedagogovi volného času. Mimo jiné jsou tam uvedeny tyto pracovní činnosti, které pedagog volného času může vykonávat:

- *publikační činnost*
- *zajišťování metodické a specializované poradenské činnosti*
- *tvorba výchovně vzdělávacích dokumentů a preventivních programů*
- *preventivní, primárně diagnostická a konzultační činnost*

⁴⁴ HÁJEK, Bedřich, Břetislav HOFBAUER a Jiřina PÁVKOVÁ. *Pedagogické ovlivňování volného času: trendy pedagogiky volného času*. Vyd. 2., aktualiz. [i.e. 3. vyd.]. Praha: Portál, 2011. ISBN 9788026200307. (s. 180)

⁴⁵ HÁJEK, Bedřich, Břetislav HOFBAUER a Jiřina PÁVKOVÁ. *Pedagogické ovlivňování volného času: trendy pedagogiky volného času*. Vyd. 2., aktualiz. [i.e. 3. vyd.]. Praha: Portál, 2011. ISBN 9788026200307. (s. 180-181)

- *koordinace aplikování speciálně pedagogických postupů, nových výchovných metod*
- *samostatné provádění specifických pedagogických vyšetření*
- *stanovování a aplikace diagnostických a výchovných metod a postupů v diagnostických ústavech*
- *spolupráce s odbornými pracovníky (pediatry, neurology, psychiatry a psychology).*⁴⁶

Pracovní činnost veškerých pedagogických pracovníků lze rozdělit na přímou a nepřímou. Přímou pedagogickou činností se rozumí *přímé působení na vzdělávaného, kterým se uskutečňuje výchova a vzdělávání podle školského zákona.*⁴⁷ Ve vyhlášce č. 263/2007 Sb. se uvádí neuzavřený výčet činností, které spadají do nepřímé pedagogické činnosti. Tím může být např. příprava na přímou pedagogickou činnost, hodnocení písemných, grafických a jiných prací žáků, nebo práce, které vyplývají z organizace vzdělání a výchovy (dohled nad dětmi při akcích, spolupráce s dalšími pedagogickými pracovníky apod.). Časový rozsah obou činností závisí na konkrétní pracovní pozici. Jiný poměr přímé a nepřímé činnosti bude např. u učitele 1. stupně základní školy a u ředitele jakéhokoliv školského zařízení. Co se týče pedagogů volného času pracujících ve střediscích volného času, nařízení vlády č. 75/2005 Sb. uvádí, že týdenní rozsah přímé pedagogické činnosti pedagoga volného času je 6 hodin, přičemž vede celoročně nejméně 2 výchovné skupiny v pravidelných aktivitách. Ředitel střediska volného času vede celoročně alespoň 1 výchovnou skupinu a jeho přímá pedagogická činnost má rozsah 2 hodin týdně. U externích pracovníků, kteří například vedou specializované zájmové kroužky tento rozsah není určený.

Pro doložení vykonané práce má obvykle každé středisko volného času vlastní požadavky. Bývá to například deník pro každý zájmový kroužek, kde se uvádí vykonaná činnost a také docházka účastníků. Tento deník může být také pouze v elektronické formě, s tím jsem se setkala u školského zařízení Kroužky pro děti Praha. Výhodou elektronické formy deníku může být to, že k informacím o proběhlém kroužku mají jednoduše přístup rodiče dětí, jež se kroužku účastní. Také bylo v této organizaci potřeba vyplnit výkaz práce, tentokrát v papírové podobě,

⁴⁶ Pedagog volného času I NSP.CZ. *Národní soustava povolání* [online]. Ministerstvo práce a sociálních věcí, c2017 [cit. 2021-10-27]. Dostupné z: <https://nsp.cz/jednotka-prace/pedagog-volneho-casu>

⁴⁷ § 2, *zákon č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů*. In: Sbirka zákonů ČR. 10. 11. 2004.

kde podpisem zaměstnance školy, ve které kroužek probíhal, bylo potvrzeno, že jsem kroužek vedla. Výkaz obsahoval samozřejmě informace o názvu kroužku, místě konání i délce trvání. Tyto požadavky většinou platí pro všechny, kteří vyučují nějaký kroužek, to znamená, že tam mohou pracovat pouze na základě dohody o pracovní činnosti. Jiné vnitřní požadavky platily pro pedagogy volného času, kteří v organizaci pracovali na hlavní pracovní poměr, tedy hlavně metodiky kroužků, kteří měli specializaci na dané zaměření. Ti museli dokládat i kontroly jednotlivých kroužků, hospitace, případně pomoc vedoucím kroužků s náplní hodiny. Též se jich týkalo veškeré organizování soutěží či jiných jednorázových akcí.

Důležitou součástí práce všech pedagogických pracovníků, tedy i pedagoga volného času, je také dodržování zásad bezpečnosti práce. Každé středisko volného času, potažmo veškeré školy a školská zařízení, se řídí podle zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání. Tento tzv. školský zákon⁴⁸ obsahuje v § 29 pět základních bodů bezpečnosti práce a ochrany zdraví. Shrnu-li tyto body, školy a školská zařízení:

1. dbají na fyziologické potřeby všech účastníků vzdělávacího procesu a vytvářejí podmínky pro zdravý vývoj,
2. zajišťují bezpečnost a ochranu zdraví účastníků na všech jeho akcích a o těchto zásadách účastníky informují,
3. vedou evidenci úrazů účastníků,
4. dodržují zásady práce s nebezpečnými látkami – účastníci mohou s těmito látkami pracovat pouze pod dohledem pověřené osoby
5. řídí se vyhláškou č. 61/2018 Sb., o seznamu nebezpečných chemických látek, směsí a prachů a podmínkách nakládání s nebezpečnými chemickými látkami a směsmi a podmínkách výkonu činností spojených s nebezpečnou expozicí prachů

Ve vnitřním řádu jednotlivých škol či školských zařízeních mohou být další přidaná pravidla bezpečnosti práce a ochrany zdraví, proto je nutné, aby každý pedagogický pracovník s nimi byl seznámen a měl by tato pravidla znát.

⁴⁸ Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon). In: Sběrka zákonů ČR. 1. 1. 2005.

Rozhovor s pedagogem volného času

Jelikož znám pedagoga volného času, který má bohaté zkušenosti v práci s dětmi, zeptala jsem se ho na několik otázek, které příkládám níže. Informace jsou zajímavé hlavně pro mě jako pro budoucího pedagoga volného času a obsahuje cenné rady, které ve své práci určitě využiji. A protože žijeme už nějakou dobu ovlivnění pandemií koronaviru, zeptala jsem se i na otázky týkající se právě této doby.

Jak jste se k práci v DDM dostal?

Prapůvod byl, že jsem zkoušel studovat pedagogiku na vysoké škole, součástí byly i krátkodobé praxe. Vysokou školu jsem ale nakonec z osobních důvodů nedokončil.

Jak dlouho pracujete s dětmi? Co přesně děláte v DDM?

Pracuji s dětmi více jak 30 let, s přestávkami. Například, když se mi narodily vlastní děti, tak do jejich pěti let jsem viděl jiné priority. Prostě jsou cykly a ostatním v tomto životním období samozřejmě schází volný čas také. Proto by měl být kroužek veden několika spolupracujícími pedagogy. Na rovinu, bez podpory ostatních kolegů bych to nedával ani časově ani psychicky.

Vedu tedy hlavně zájmové kroužky (šachy jsou moje vášeň), pracuji v DDM pouze na částečný úvazek. Jinak podnikám v oblasti IT.

Jaké máte vzdělání?

Střední s maturitou, později jsem si dodělal kurz pro získání pedagogického minima.

Jak byste popsal svoji dosavadní činnost v rámci práce s dětmi?

Zažil jsem období radostná. Kdy se našla skupina odrůstajících (věk 15 až 18), kteří se věnovali těm nejmladším. Následovala skupina v čele s budoucí psycholožkou, která se věnovala dětem v pubertě. Zároveň se objevila kombinace dnešních manželů (oba šachisti), která pomohla v individuální přípravě, tedy nadstavba na činnost DDM.

Podobně se vyskytla období neradostná, kdy se rekonstruovalo několik let DDM a v té době zemřel dlouholetý vedoucí kroužku.

Co Vás na zájmové činnosti s dětmi baví nejvíce?

Každý rok jiný partner (množina dětí) a s tím spojený také jiný úhel pohledu. Je to inspirující.

Zájmový kroužek pro děti znamená prezentace dovednosti. Někoho zaujme, někoho ne, ale je to možnost jak strávit volný čas. Hlavně není důležitý cíl, ale cesta, která k němu vede.

Co by podle Vás měl splňovat pedagog volného času (vlastnosti, dovednosti apod.)? Co Vám přijde nejdůležitější v práci s dětmi?

Trpělivost, asertivita, přesné vymezení hranic. Má to být zábava pro obě strany, tudíž k tomu patří i umění říct ne někomu, kdo si myslí, že je středobodem vesmíru.

Jak probíhaly kroužky v době pandemie, pokud vůbec?

Těžká otázka. V prvním pololetí dvakrát, v druhém až od května. Jinak bylo vše hygienou zakázáno.

Všiml jste si u dětí nějaké změny (v chování, v pohybu, v komunikaci apod.) po pandemii?

Část z dětí ztratila zájem. Celkově je to v pořádku, krátkodobě nastala změna zvyků.

Nyní v souvislosti s pandemií začínáme skoro od nuly. A je jediná jistota, že nejistota co bude za měsíc, nemožňuje normální život. Šachy jsou specifické v pořádání turnajů a poměřování dovedností v rámci regionu, u těch lepších v rámci kraje. Turnaje se skoro rok nemohly konat a nyní vychází předpisy každých deset dní.

Důležitá je pravidelnost, cyklus příprav se a vyzkoušej. Časově jeden turnaj měsíčně. Deset turnajů za rok.

Je ještě něco, co byste mi chtěl sdělit ohledně volnočasové práce s dětmi?

Je potřeba spoustu optimismu. Trpělivost, jenom soustavná práce může děti posunout. Patří k tomu i příprava dětí doma. Počítejte s nereálným očekáváním rodičů. A čas od času závistí jednotlivců, najdou se.

Jinak důležitá poznámka, naučit se všechny předpisy je skoro nemožné. Je dobré se jimi řídit, ale mají slabinu. Pro začínající je jich moc, pro zkušené se mění příliš často.

7 Případová studie

Ve své případové studii se zabývám Domem dětí a mládeže (DDM), což je instituce pro zájmové vzdělávání. Kromě DDM je ale spousta možností, jak mohou děti svůj volný čas trávit, v následující podkapitole tedy popisují další instituce či organizace pro volný čas dětí.

7.1 Možnosti trávení volného času dětí

Existuje mnoho možností, jak děti mohou trávit svůj volný čas. Při vstupu do školy se stávají dalšími činiteli kromě rodiny i vrstevníci a samotná instituce školy. Právě škola obvykle nabízí pro své žáky různé volnočasové aktivity. Též existují **základní umělecké školy**, a ačkoliv se řadí do sítě škol, docházka je založená na dobrovolnosti. Nabízejí zpravidla obory hudební, výtvarné, taneční a literárně-dramatické.⁴⁹ Dále existuje spousta dalších školských nebo soukromých zařízení, která nabízejí aktivity pro děti v době volného času.

Školská zařízení pro zájmové vzdělávání

Tato zařízení spadají pod Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy a musí se řídit dle Vyhlášky č. 74/2005 o zájmovém vzdělávání, ve znění pozdějších předpisů. Mezi tato zařízení se řadí **školní družiny**. Ty se obvykle zřizují při základních školách a jsou určeny pro děti z 1. stupně. Cílem je nechat děti odpočinout po vyučování, přičemž odpočinek může probíhat i aktivní formou. Vhodné je střídání klidových aktivit s pohybovými, které obvykle probíhají venku. Nejčastěji se jedná o pohybové hry. V jedné základní škole může být několik oddělení školní družiny, maximální počet dětí v jednom oddělení je 30.

Dalším takovým zařízením jsou **střediska volného času**. Činnost středisek volného času je o mnoho rozsáhlejší. Nabízejí aktivity různého zaměření nejen pro děti a mládež, ale také pro dospělé a seniory. *Střediska zpravidla vykonávají činnost po celý školní rok, a to i ve dnech, kdy neprobíhá školní vyučování.*⁵⁰ Organizují jak činnosti pravidelné (kroužky), tak nepravidelné – kurzy, besedy, soutěže, tábory apod. Pod střediska volného času spadají dva

⁴⁹ PÁVKOVÁ, Jiřina. *Pedagogika volného času*. Vyd. 3. Praha: Portál, 2002. 231 s. ISBN 80-71787-11-6. (s. 146)

⁵⁰ Střediska volného času. *MŠMT ČR* [online]. c2013 - 2021 [cit. 2021-10-3]. Dostupné z: <https://www.msmt.cz/mladez/strediska-volneho-casu>

typy, a to domy dětí a mládeže a stanice zájmových činností. První zmíněný typ nabízí aktivity z různých oblastí zájmů, zatímco druhý zmíněný se zabývá jen jednou oblastí.⁵¹

Posledním typem školského zařízení pro zájmové vzdělávání je **školní klub**, který funguje na podobném principu jako školní družina, ale je určen pro žáky 2. stupně základní školy.

Sdružení

Významnou roli v trávení volného času mají i různá sdružení. Jejich kořeny sahají historicky poměrně daleko, první taková sdružení vznikala již na konci 19. století. Sdružení bývají obvykle všestranně zaměřena s posláním výchovy k občanství, případně zájmová, obvykle se zaměřením na tělesnou výchovu a sport. Nejznámějšími fungujícími sdruženími je např. Junák, Pionýr nebo Sokol.⁵²

Cílem **Junáku**, neboli skautingu je vést děti k sebekázni, celkové tělesné a psychické zdatnosti a také pokládá za důležitý pobyt v přírodě. Děti se scházejí převážně v menších skupinách (max. 20), které vede obvykle adolescent.⁵³ Součástí aktivit jsou také velmi oblíbené letní pobytové tábory.

Podobně smýšlející sdružení s názvem **Pionýr**, které vzniklo po vzoru sovětské organizace, se nyní prezentuje jako politicky nezávislé, otevřené a dobrovolné.⁵⁴ Jejich činnosti jsou rozmanité, pořádají schůzky, oddílové výpravy, volnočasové kluby a také letní tábory. Cílem je, obdobně jako u Junáka, vychovat slušného člověka.⁵⁵

Dalším známým sdružením, tentokrát s tělovýchovným zaměřením, je **Sokol**. Jeho vznik se datuje k roku 1862 a zasloužil se o něj Miroslav Tyrš. Jeho základními ideály je vztah ke sportu, k zemi, k obci a k sobě samému. *V sokolských oddílech se můžete věnovat sportovní výkonnostnímu (80 druhů sportů!) i nesoutěžnímu, všestrannému rozvoji svého těla i ducha, hrát divadlo, zpívat nebo se třeba zabývat historií místního Sokola a regionu.*⁵⁶

⁵¹ Vyhláška č. 74/2005 Sb., o zájmovém vzdělávání. In: Sbírká zákonů. 17. 2. 2005.

⁵² PÁVKOVÁ, Jiřina. *Pedagogika volného času*. Vyd. 3. Praha: Portál, 2002. 231 s. ISBN 80-71787-11-6. (s. 145)

⁵³ HOFBAUER, Břetislav. *Děti, mládež a volný čas*. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7178-927-5. (s. 107)

⁵⁴ HOFBAUER, Břetislav. *Děti, mládež a volný čas*. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7178-927-5. (s. 107)

⁵⁵ *Pionýr* [online]. Skylab, c2021 [cit. 2021-10-4]. Dostupné z: <https://pionyr.cz/>

⁵⁶ *Česká obec sokolská* [online]. La Taupe, c2021 [cit. 2021-10-4]. Dostupné z: <https://sokol.eu/>

Dále existuje spousta různých sportovních klubů, neziskových organizací a soukromých instruktorů, které fungují na podobném principu jako střediska volného času, ale nejsou vedena jako školská zařízení. Proto se na ně nevztahuje vyhláška č. 74/2005 o zájmovém vzdělávání a také zákon č. 563/2004 o pedagogických pracovnících, takže zaručit za kvalitu jejich činností a instruktorů se mohou pouze oni sami. V každém městě tedy stačí hledat, o jakou aktivitu má dítě zájem a většinou se nabídka najde. Také fitness centra, která nabízejí lekce pro dospělé poslední dobou rozšiřují svoje nabídky právě o lekce pro děti.

Pro interpretaci množství různých takovýchto organizací jsou zde vypsána všechna mnou nalezená zařízení ve městě Slaný, která nabízejí volnočasové sportovní aktivity pro děti mladšího školního věku:

- DDM Ostrov Slaný
- Fitstudio Jitka (různé sporty)
- Tosara, z. s. (různé sporty)
- Judo klub Slaný
- Fight arena Slaný (box)
- LTC Slaný (tenis)
- TJ Sokol Slaný
- FbC Barracudos Slaný (florbal)
- AK Slaný (plochá dráha)
- SKOB Slaný (běh)
- STC Slaný (stolní tenis)
- ŠSK Slaný (basketbal)
- BC Slaný (basketbal)
- SK Slaný (fotbal)

Další možností, jak mohou děti trávit svůj volný čas neorganizovaně, jsou různá setkání s vrstevníky, ať už v parcích a podobných místech, dále jsou po některých obcích veřejně přístupná multifunkční či workoutová hřiště.

7.2 Případová studie Domu dětí a mládeže

Pro případovou studii jsem si vybrala nedaleký Dům dětí a mládeže, jelikož se mi líbí aktivity, které pro děti nabízí. Jedná se tedy o Dům dětí a mládeže v malém městě ve Středočeském kraji.

Základní informace o DDM

Jedná se o školské zařízení, které je umístěno nedaleko centra města, tudíž je dostupné pro širokou veřejnost. Funguje již více než 25 let a pořádá kromě klasických kroužků během školního roku také prázdninové tábory, workshopy, umělecké dílny či soutěže. Jeho činnost je určena všem věkovým kategoriím, od předškoláků, přes dospívající, až po seniory.

Dvoupatrová budova, ve které DDM sídlí, má dlouhou historii. Původně sloužila jako Okresní hospodářská záložna, později jako učiliště ČKD, a nakonec jako druhá školní budova Integrované střední školy. Její vznik se datuje zhruba k roku 1882, z toho je patrné, že vzhled budovy tomu odpovídá. Nedávno byla fasáda budovy renovována, včetně vyhotovení replik původních oken. Zajímavostí samotné budovy jsou právě dvě slepá okna, ve kterých jsou malby podle Mikoláše Alše vyhotovené Arnoštem Hofbauerem. V roce 1993 byla budova prohlášena kulturní památkou.

V budově se nachází výtvarný a keramický ateliér, informační centrum pro mládež, hudební sál a malá klubovna, chovatelská klubovna, kuchyně, taneční sál, technická klubovna a autodráha a klub P. Dále některé aktivity DDM probíhají i v oddělených pracovištích, např. v plavecké hale, tělocvičně mateřské školy v blízké obci nebo ve sportovní hale BIOS.

Klubovny a sály umístěné v budově DDM si mohou za úplaty pronajmout i další subjekty pro svou činnost. Dále DDM nabízí možnost půjčení kostýmů či jiných movitých věcí (např. skákací hrad, dataprojektor apod.), také je možné pronajmout si jejich táborové základny.

Činnost DDM

K hlavní činnosti DDM patří nabídka **zájmových kroužků**. Abych interpretovala širokou nabídku, vypsala jsem do *Tabulky 1* počet kroužků daného. Celkový počet nabízených kroužků je 125, některé kroužky spadají pod

zaměření	počet kroužků
dramatický	2
hudební	8
jazykový	21
keramický	8
komunitní	1
modelářský	6
multimediální	7
ostatní	9
polytechnický	16
přírodovědný	11
sportovní	24
taneční	19
turistický	2
výtvarný a rukodělný	10
vzdělávací	44

Tabulka 1

více zaměření, proto celkový počet v tabulce neodpovídá. Jak je i z tabulky patrné, nejvíce kroužků nabízí se sportovním a jazykovým zaměřením.

Nabídka sportovních kroužků obsahuje celkem 9 druhů sportů, nabídka jazykových kroužků zahrnuje 8 různých jazyků.

Další činností DDM jsou různé **akce a soutěže**. Na webových stránkách se tedy zájemce může podívat, jaké akce následují v průběhu roku. Obvykle jsou akce inspirovány ročním obdobím či přicházejícími svátky. Nyní, v době podzimu, se tedy jedná například o Halloween v sousední obci, jehož součástí bude vyřezávání dýní či strašidelná stezka. Dále, v období před Vánocemi, jsou připraveny tvořivé dílny či workshopy s adventní tematikou. Jednou z dalších připravených akcí je též beseda s úspěšnou blogerkou a autorkou projektu Veselá domškola.

Nejen o letních prázdninách nabízí DDM také nespočet **pobytových a příměstských táborů**. V létě 2021 se konaly 4 turnusy čtrnáctidenního pobytového tábora ve stanech s podsadou, 7 turnusů týdenního pobytového tábora ve zděné chatě, 2 turnusy týdenních tematických táborů a 12 příměstských táborů s různým zaměřením. To vše bylo určeno pro děti od 6 do 12-16 let. Dále se konal výměnný pobyt mládeže v rámci Erasmus+ určený pro účastníky starší 18 let. A nakonec také proběhl 4denní keramický kurz pro účastníky starší 16 let. Na jarní prázdniny následujícího roku je naplánovaný tábor pro děti i dospělé v Orlických horách.

DDM také nabízí **vzdělávací programy pro školy**, které probíhají v rámci vyučování, buď v prostorách DDM nebo prostorách dané školy. Přizpůsobují se věku účastníků a jsou atraktivní formou, jak účastníci mohou procvičit své znalosti a dovednosti. Programy jsou nabízeny z celkem 8 oblastí: výtvarné, keramické, sportovní, taneční a pohybové, dopravní, environmentální, jazykové a speciální programy informačního centra. Programy mohou školy organizovat jako projektové dny.

Jak jsem již zmínila výše, součástí DDM je také volnočasový herní **klub P.**, který je určený pro kohokoliv, kdo si chce zahrát společenskou hru, číst si nebo jen tak strávit čas s dalšími. Pro vstup do klubu je nutné se zaregistrovat a mít průkazku. Pro děti, které navštěvují zájmové

kroužky DDM je vstup zdarma, pro ostatní zájemce je poplatek 500 Kč za rok. Členové zde mohou hrát různé počítačové hry, hry na Playstationu, společenské hry, též je možnost zapůjčení různých knih. V neposlední řadě nabízí klub pomoc i s vypracováním domácích úkolů či referátů.

Cíle vzdělávání

Obecné cíle, obsažené ve školním vzdělávacím programu daného DDM na roky 2018–2023, korespondují se školským zákonem. Jejich cíli jsou tedy:

- *rozvoj osobnosti člověka, který bude vybaven poznávacími a sociálními kompetencemi, mravními a duchovními hodnotami pro osobní a občanský život, výkon povolání nebo pracovní činnosti, získávání informací a učení se v průběhu celého života,*
- *pochopení a uplatňování zásad demokracie a právního státu, základních lidských práv a svobod spolu s odpovědností a smyslem pro sociální soudržnost,*
- *pochopení a uplatňování principu rovnosti žen a mužů ve společnosti,*
- *utváření vědomí národní a státní příslušnosti a respektu k etnické, národnostní, kulturní, jazykové a náboženské identitě každého jedince, poznání světových a evropských kulturních hodnot a tradic,*
- *pochopení a osvojení zásad a pravidel vycházejících z evropské integrace jako základu pro soužití v národním a mezinárodním měřítku,*
- *získání a uplatňování znalostí o životním prostředí a jeho ochraně vycházející ze zásad trvale udržitelného rozvoje a o bezpečnosti a ochraně zdraví.⁵⁷*

Jejich hlavním dlouhodobým cílem je, aby všichni účastníci jejich zájmových aktivit uměli aktivně a smysluplně využívat svůj volný čas, aby rozvíjeli svůj zájem a talent a měli zájem rozvíjet i další stránky své osobnosti. Krátkodobé cíle jsou upřesněné v činnosti jednotlivých částech DDM, a jsou obnovovány každý rok. Kompetence, které jsou rozvíjeny během všech

⁵⁷ ŠVP daného DDM (anonymizace)

aktivit DDM, jsou rozděleny do tří částí: komunikativní, personální a sociální, občanské a kulturní.

K tomu, aby veškeré cíle byly naplňovány, konají různá opatření. Jedním z nich je podpora programů, které probíhají celý rok a jsou určeny pro všechny věkové kategorie. Dalším z nich je stálé vzdělávání a rozšiřování dovedností pedagogických pracovníků. A v neposlední řadě mezi tato opatření patří i spolupráce s městem či jinými organizacemi působícími v okolí.

Personální zajištění

Hlavní vedoucí funkce DDM je zajištěna ředitelkou. Pro optimální provoz DDM je potřeba celkem 9 pedagogů volného času s přihlédnutím k proměnlivosti pracovních úvazků a ke specializacím. Dále je zde 5 zaměstnanců technicko-hospodářského úseku. Nedílnou součástí jsou externí zaměstnanci, kteří vedou specializované zájmové kroužky. Počet těchto pracovníků je závislý na nabídce zájmových kroužků. DDM také nabízí možnost doplnění vzdělání pro tyto pracovníky. Prázdninovou a jinou činnost zajišťují interní pracovníci s pomocí dalších externích pracovníků, kteří jsou často z řad bývalých účastníků akcí DDM. Odborná kvalifikace pracovníků se řídí dle zákona č. 563/2004 o pedagogických pracovnících (viz kapitola 6.1).

Ve školním vzdělávacím programu DDM na roky 2018–2023 jsou uvedena hlavní kritéria na pracovní tým:

- *spoluvytváření prostředí důvěry a vzájemného respektu mezi pedagogy*
- *schopnost týmové spolupráce*
- *chuť do práce a systematickosti při plnění úkolů*
- *organizační a manažerské schopnosti*
- *vysoké pracovní nasazení*
- *časová flexibilita*
- *doplňování kvalifikace a odbornosti v rámci DVPP*
- *přizpůsobivost novým trendům a formám práce*
- *nízká absence⁵⁸*

⁵⁸ ŠVP daného DDM (anonymizace)

Povinnosti pedagogických pracovníků

Vnitřní řád DDM obsahuje povinnosti pedagogických pracovníků, kterými je nutno se řídit. Povinnosti jsou:

- dbát na zásady a cíle vzdělávání a řídit se jimi,
- chránit a respektovat práva účastníků,
- chránit zdraví a bezpečí účastníků a přecházet rizikovému chování,
- vytvářet příjemné a bezpečné prostředí a rozvíjet ho,
- chránit osobní údaje účastníků podle evropského nařízení GDPR,
- poskytovat informace o průběhu vzdělávání jak účastníkovi, tak zákonným zástupcům.

Práva a povinnosti účastníků

Jak je uvedeno ve vyhlášce č. 74/2005 o zájmovém vzdělávání, účastníkem činnosti střediska volného času může být dítě, žák, student, pedagogický pracovník, případně další osoba, bez ohledu na místo trvalého pobytu nebo jiné podmínky.

Vnitřní řád daného DDM dále uvádí práva a povinnosti účastníků. Mezi práva patří:

- účastnit se jakékoliv vzdělávací činnosti, jestliže splňuje věkové kritérium,
- účastnit se jakékoliv vzdělávací činnosti bez ohledu na národnost či rasovou příslušnost,
- stát se řádným členem pravidelné vzdělávací činnosti po vyplnění přihlášky a zaplacení ročního členství; u nepravidelných činností taktéž, pokud jsou k činnosti nutné,
- být informován o průběhu a podmínkách činnosti
- a další.

Mezi povinnosti účastníků patří:

- pravidelně se účastnit činností, na které je účastník přihlášen, případně nepřítomnost včas omluvit,
- přicházet na činnosti včas, aby se nenarušoval průběh,
- nevstupovat bez svolení vedoucího činnosti do kluboven či jiných pracoven,
- dodržovat vnitřní řád, případně provozní a další řády, a také pokyny vedoucího či jiných zaměstnanců domu,
- nepožívat záznamy bez svolení vedoucího, nenarušovat průběh činnosti mobilní či jinou technikou,
- a další.

Všechny tyto informace jsou dohledatelné na webových stránkách DDM, popřípadě v dokumentech, které jsou na stránkách ke stažení (např. Vnitřní řád, Školní vzdělávací program apod.). Jelikož ale znám jednoho z externích pracovníků DDM, zajímalo mě, jestli jsou všechny tyto zásady, pravidla apod. realizována i v praxi. Potvrdil mi, že většina zde uvedených informací je pravdivá. Jako nový pracovník DDM byl při podepisování smlouvy seznámen s vnitřním a provozním řádem hlavní budovy DDM. Některé aktivity jsou ale realizovány i na jiných místech, takže někteří jsou seznámeni i s provozními řády dalších kluboven či zařízení, podle toho, na kterém místě se bude pracovník vyskytovat. Co se týče bezpečnosti práce a ochrany zdraví, vedení DDM nadstandardně dbá na dodržování a pracovníci jsou pravidelně poučováni od certifikovaného školitele. Každý vedoucí zájmového útvaru vyplňuje deník, kde je uvedena náplň dané hodiny a docházka. Deník se vyplňuje v online formě v aplikaci Domeček, která slouží i pro přihlašování účastníků do zájmových kroužků a jiných akcí. S prací v DDM je ale spojeno poměrně hodně „papírování“. Nicméně, stálí pracovníci DDM jsou velmi ochotní pomoci s vyplňováním a mezi pracovníky DDM jsou přátelské vztahy, takže si navzájem „kryjí záda“.

8 Písemná příprava na přímou pedagogickou činnost

Název činnosti

Třídění odpadu a využití odpadových materiálů

Cílová skupina

Skupina přibližně 20–25 účastníků ve věku 8–9 let. Většina účastníků neumí z výkladu vytřídit důležitější a méně důležité informace. Proto jejich úkolem bude vyslechnout informace a zapamatovat si to nejdůležitější podle nich. Někteří účastníci lekce nemají potřebu třídít odpadky, protože si neumí představit, jak mohou být dále odpadové materiály využity. Zároveň si neuvědomují, jaký dopad může mít odhazování odpadků v přírodě, jak dlouho se některé odpadky v přírodě rozkládají, a jak to může působit na přírodu jako takovou. Je také možné, že neví, do jakého tříděného odpadu mají jaké odpadky vyhodit. Měli by se naučit alespoň základům třídění odpadu a nevyhazovat odpadky v přírodě. Také jsou ve skupině rozpory, neumí respektovat názor jiných. Do budoucna by bylo dobré se naučit, jak spolupracovat ve skupině, že je nutné, aby se uměli navzájem respektovat.

Cíle

Umět vyhledávat důležité informace z krátkého videa. Umět roztrždit odpad podle konkrétních příkladů. Respektovat názor ostatních. Vidět příklady využití odpadových materiálů. Umět správně používat nůžky a lepidlo.

Zdůvodnění postupu v závislosti na cílech, skupině a podmínkách

První část bude spíše teoretického rázu. Jelikož se jedná o mladší účastníky, snažíme se je zaujmout i použitím moderní techniky ve formě videa o třídění odpadu. Následovat bude diskuze s účastníky. Důležitým prvkem pedagogické lekce je využití praktické části, kdy se účastníci sami přesvědčí, kolik odpadků se objevuje v přírodě. Předposlední část je věnována hlavně pro stmelení skupiny. Měli by se naučit respektovat názor ostatních, společně se dohodnout na správné odpovědi. Tato část tedy bude formou kvízu. Pro interpretaci využití odpadových materiálů bude poslední část lekce.

Jako možná rizika vidím hlavně to, že při zhlížení videa nebudou účastníci pozorní. Dále by mohl vzniknout problém, pokud by nebylo vhodné počasí na procházku v lesoparku a pokud bychom v lesoparku nenašli žádné odpadky. V neposlední řadě by mohl být problém neochota účastníků spolupracovat se svými spolužáky. Vyrábění z odpadu může být náročnější pro některé děti i pro vedoucího lekce, měl by postupovat pomalu po krocích a pomáhat všem dětem stejně, ale nesmí zapomínat na to, že výrobek má být vyhotovený hlavně podle dítěte. Též je možné, že připravené aktivity nezaplň časové možnosti, nebo naopak v časovém rozmezí nestihneme realizovat všechny činnosti.

Postup

1. Představení programu a cílů (10 minut).
2. Práce s obrazovým materiálem: metoda názorně-demonstrační (10 minut).
 - Pomůcky: počítač, projektor, plátno, reproduktory.
 - Prostředí: školní třída s možností sezení na zemi.
 - Účastníkům pustím video o třídění odpadu. Ve videu bude ukázáno několik konkrétních příkladů odpadků a do kterého kontejneru, případně popelnice/koše na tříděný odpad je vyhodit. Dále bude znázorněno, jak dlouho se některé odpadky rozkládají v přírodě a jak můžeme odpadový materiál využít dále.
3. Diskuze o informacích z videa (15 minut): metoda aktivizující.
 - V této části mi účastníci sdělí, které informace pro ně byly nejdůležitější a ujasníme si, co by si měli pamatovat a co už tak důležité není. Budou jim položeny otázky, jejichž odpovědi mohli slyšet ve videu.
4. Praktický nácvik a hra (45 minut): metoda dovednostně-praktická.
 - Pomůcky: jednorázové rukavice, odpadkové pytle.
 - Prostředí: venkovní městské prostředí s přírodní oblastí lesoparku.
 - Zde účastníci uvidí, kolik je v přírodě odpadků, jakou škodu by mohly napáchat, kdyby v přírodě zůstaly a začaly se rozkládat. Součástí bude i soutěž, ve které budeme sbírat odpadky. Po návratu zhodnotíme, zda se v

lesoparku nacházelo hodně odpadků a kdo vyhrál soutěž, jestli je to výhra i ve skutečnosti.

5. Ověřování získaných znalostí (20 minut): metoda aktivizující.
 - Pomůcky: připravené kvízy, psací potřeby.
 - Prostředí: školní třída s lavicemi.
 - Účastníci se losováním rozdělí do skupin po 4–5 členech. Každá skupina dostane natištěný kvíz s otázkami (příloha č. 2), které odkazují na video a budou se společně muset dohodnout na správné odpovědi.
6. Dialog s účastníky (15 minut).
 - Prostředí: školní třída s možností sezení na zemi.
 - Po vyplnění si všechny otázky společně zodpovíme, abychom si správné odpovědi zapamatovali. Zároveň si s účastníky zhodnotíme jejich práci ve skupině, zda se jim dařilo respektovat názor ostatních, zda se zapojili do vyplňování kvízu všichni a jestli by na spolupráci něco vylepšili.
7. Demonstrace postupu a osvojování praktických dovedností (50-60 minut): metoda dovednostně-praktická.
 - Pomůcky: ruličky od toaletního papíru, barevné papíry, lepidlo, nůžky, psací potřeby.
 - Prostředí: školní třída s lavicemi.
 - Z ruličky od toaletního papíru účastníci vyrobí stojánky na tužky s dětským motivem podle návodu, který jim na začátku předvedu.

9 Závěrečná reflektivní úvaha o vlastním studiu

Přihlášku na obor vychovatelství jsem si podávala již hned po maturitě, úspěšně jsem prošla prvním kolem přijímacího řízení, ale bohužel jsem svojí hloupostí prošvihla termín druhého kola – dostavila jsem se o den později. Kromě toho, že jsem byla naštvaná sama na sebe kvůli popletení dnů, mi to žádné jiné pocity nepřineslo. A to z jednoho prostého důvodu – v tu chvíli jsem ještě nevěděla, že je to ten obor, který chci studovat. Moje cesta k práci s dětmi byla poměrně zdlouhavá, již ji popisuji v předmluvě této práce, proto se tím znovu zaobírat nebudu.

Nicméně, nakonec to беру jako zásah osudu, že jsem se na tento obor dostala až po dalších 5 letech, protože za tu dobu jsem si mohla ujasnit, co chci v životě dělat a osobně si myslím, že mi toto studium dalo mnohem více nyní, než by mi dalo tenkrát. V té době jsem byla hlavně rodinou nucena, abych šla studovat vysokou školu, takže bych to buď v průběhu vzdala, nebo bych to dokončila jen kvůli nim. Nyní jsem ale na tento obor chtěla z vlastní vůle a přesvědčení, že je to to, co chci. A proto si myslím, že mi studium dalo mnohem více.

Tím, že jsem v průběhu studia již měla nějaké zkušenosti s prací s dětmi a zároveň jsem je mohla získávat dál, jelikož jsem pracovala jako asistentka pedagoga na základní škole, mohla jsem si svoje teoretické poznatky rovnou převádět do praxe. Myslím si, že to je pro všechny studenty důležité, aby za těmi definicemi a teoretickými informacemi viděli konkrétní příklady, aby si to dokázali představit. Člověk to pak lépe chápe a zároveň vidí, že se neučí něco nepotřebného, ale že je to něco, co v životě opravdu využije. Samozřejmě v případě, že bude pracovat v tom oboru, který studuje.

Ačkoliv jsem studovala v kombinované formě, což pro mnohé znamená mnohem více samostudia, trůfám si říct, že většina předmětů byla bohatá na informace i v přednáškách a praktických cvičeních, bez potřeby trávit další hodiny doma samostudiem. Samozřejmě některé předměty jsou obsáhlejší a nejde vše vystihnout v pár hodinách výuky, ale spousta z nás studium dokázalo skloubit s prací a rodinou relativně bez problému. I já jsem z toho měla ze začátku strach, jestli zvládnu oboje dělat nejlépe, jak dokážu, proto jsem nejdříve pracovala jen na částečný úvazek a až později si přidávala zase další pracovní aktivity. Nicméně i tak se musím přiznat, že ne všechny aktivity jsem dokázala zvládnout na 100 %, někde jsem měla ještě rezervy. Osobně též obdivuji ty spolužáky, kteří se ještě ke studiu a práci na plný úvazek, dokázali starat o své malé děti a o domácnost.

První rok a půl studia byl pro většinu z nás atraktivnější, protože jsme se učili v reálných hodinách osobním setkáním, což většině lidí přinese mnohem více než distančním vzděláním. Samotnou mě to mrzí, že další část studia byla komplikovaná z důvodu hygienických opatření, ale i tak musím uznat, že většina vyučujících si s nenadálou situací poradila bravurně a dokázali nám předat ty informace, které měli. Právě i kvůli koronaviru jsme měli jiné požadavky na splnění předmětu pedagogické praxe, což z jedné strany bylo pro mě osobně usnadnění, jelikož jsem v té době byla těhotná, ale zároveň bych se mohla podívat ještě do dalšího zařízení, ve kterém jsem nebyla ani v rámci praxe na vyšší odborné škole. Právě na těchto praxích jsem viděla, jak náročné podmínky mají někteří pracovníci. Zároveň jsem viděla, jak to v takových zařízeních reálně chodí a měla jsem možnost nevidět to jen z pohledu zvenjšku, tedy tak, jak se dané zařízení na veřejnosti prezentuje. Protože bohužel ne vždy je vše tak idylické, jak to může na první pohled vypadat.

Jak už to tak bývá, některé předměty dají člověku mnohem více než jiné, a to hlavně kvůli našim zájmům. Každého baví něco jiného, a kdybych si zpětně měla vybrat ty předměty, které mě bavily ze všechno nejvíce, bude to nejspíše Rozvoj čtenářství v současném světě, Český jazyk a kultura mluveného projevu a do třetice Zdravý životní styl a výchova ke zdraví. V každém z těchto tří předmětů jsem se dozvěděla spoustu nových a pro mě překvapujících informací. Zároveň byly předměty hodně zaměřené prakticky, vyžadovaly naši součinnost, což mě osobně vždy naučí nejvíce. V neposlední řadě jsou to takové předměty, jejichž poznatky využiji v praxi nejvíce. Škoda, že spoustu dalších předmětů jsme neměli šanci prožít osobně, možná by mě jich zaujalo ještě mnohem více.

Studium mi ale nepřineslo jen vědomosti a znalosti, díky němu jsem totiž měla možnost poznat nové lidi, spolužáky, kteří, ačkoliv byli z jiných částí republiky, měli se mnou společnou minimálně jednu věc, lásku k práci s dětmi. Předávali jsme si navzájem své zkušenosti, mohli jsme si pomáhat a zároveň procházet studiem společně, což je samozřejmě také výhodou, nebýt sám. Díky studiu jsem také mohla poznat další odborníky ve svém oboru. Každý vyučující nám předal nejen spoustu teoretických poznatků, ale také předával své osobní zkušenosti, což i nám jakožto pedagogickým pracovníkům může pomoci v našich profesích.

Z budoucího úspěšného dokončení bakalářského programu tedy budu mít radost nejen já, ale i moje rodina, že jsem přece jenom dala na jejich rady a vysokou školu vystudovala. Nicméně získáním titulu Bc. pro mě ani pro většinu mých spolužáků vzdělání nekončí, protože pro efektivní a dobře odvedou práci je potřeba se vzdělávat i nadále, ať už doma samostudiem, kurzy pro pedagogické pracovníky nebo případným dalším studiem vysoké školy. Jestli se

někdy rozhodnu pro získání vyššího titulu zatím nevím, momentálně tu potřebu nemám, ale doufám, že pokud můj čas nastane, osud mě k tomu zase navede. A též doufám, že pokud se k dalšímu studiu rozhodnu, budou mě provázet stejné pocity jako v tomto studiu, a že budu mít tak dobré spolužáky a vyučující jako tomu bylo nyní. Jen také tiše doufám, že pokud se opravdu k dalšímu studiu rozhodnu, nebude v té době probíhat další vlna pandemie a budu si moct zažít a prožít celé studium tak, jak se má.

Ještě na závěr bych chtěla dodat, že doufám, že studium mi dalo hodně nejen do mé profese, ale že tyto znalosti mně (a všem mým spolužákům) pomůžou i ve výchově vlastních dětí, protože každý chce být pro své děti tím nejlepším rodičem. A když se nám to povede, můžeme tím usnadnit i práci našim kolegům, kteří s našimi dětmi budou pracovat. Jelikož práce vychovatele, pedagoga volného času i všech dalších pedagogických pracovníků je náročná sama o sobě, snad jim nebudeme přidělovat starosti ještě s nedobře odvedenou výchovou našich vlastních dětí.

10 Seznam použitých zdrojů

Odborná literatura

FIELDING BANKS, Orianna. *Digitální detox: zbavte se závislosti na mobilu a internetu*. Přeložil Martina MUTLOVÁ. V Brně: CPress, 2018. ISBN 9788026418047.

HÁJEK, Bedřich, Břetislav HOFBAUER a Jiřina PÁVKOVÁ. *Pedagogické ovlivňování volného času: trendy pedagogiky volného času*. Vyd. 2., aktualiz. [i.e. 3. vyd.]. Praha: Portál, 2011. ISBN 9788026200307.

HOFBAUER, Břetislav. *Děti, mládež a volný čas*. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7178-927-5.

KRATOCHVÍLOVÁ, Emília. *Pedagogika volného času: výchova v čase mimo vyučování v pedagogické teorii a v praxi*. 1. vyd. Bratislava: Univerzita Komenského, 2004. 307 s. ISBN 80-22319-30-9.

MÜHLFEIT, Jan a Kateřina KRŮTOVÁ. *Odemykání dětského potenciálu*. V Brně: Management Press, 2018. ISBN 978-80-7261-562-9.

PÁVKOVÁ, Jiřina. *Pedagogika volného času*. V Praze: Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta, 2014. ISBN 978-80-7290-666-6.

PÁVKOVÁ, Jiřina. *Pedagogika volného času*. Vyd. 3. Praha: Portál, 2002. 231 s. ISBN 80-71787-11-6.

PÁVKOVÁ, Jiřina. *Pedagogika volného času: [teorie, praxe a perspektivy mimoškolní výchovy a zařízení volného času]*. Vyd. 4. Praha: Portál, 2008. 221 s. ISBN 978-80-73674-23-6.

PRŮCHA, Jan, Jiří MAREŠ a Eliška WALTEROVÁ. *Pedagogický slovník*. 4. aktualiz. vyd. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-772-8.

THOROVÁ, Kateřina. *Vývojová psychologie: proměny lidské psychiky od početí po smrt*. Praha: Portál, 2015. ISBN 978-80-262-0714-6.

VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie: dětství a dospívání*. Vydání druhé, doplněné a přepracované. Praha: Karolinum, 2012. ISBN 978-80-246-2153-1.

VALENTA, Petr, Zdeněk BROM a Irena KELLEROVÁ. *Mediální činnosti v předškolním a mladším školním věku*. Praha: Raabe, [2016]. ISBN 9788074962226.

VÁŽANSKÝ, Mojmir. *Základy pedagogiky volného času*. 2. upr. a dopl. vyd. Brno: Print-Typia, 2001. 175 s. ISBN 80-86384-00-4.

VYHNÁLKOVÁ, Pavla. *Základy pedagogiky volného času*. Olomouc: Agentura Gevak, 2013. ISBN 978-80-86768-73-1.

Zákony a vyhlášky

Vyhláška č. 263/2007 Sb., kterou se stanoví pracovní řád pro zaměstnance škol a školských zařízení zřízených Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy, krajem, obcí nebo dobrovolným svazkem obcí. In: Sbíрка zákonů ČR. 1. 11. 2007.

Vyhláška č. 74/2005 Sb., o zájmovém vzdělávání. In: Sbíрка zákonů ČR. 17. 2. 2005.

Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon). In: Sbíрка zákonů ČR. 1. 1. 2005.

Zákon č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů. In: Sbíрка zákonů ČR. 10. 11. 2004.

Internetové zdroje

Česká obec sokolská [online]. La Taupe, c2021 [cit. 2021-10-4]. Dostupné z: <https://sokol.eu/>

O zrození ulice Wilsonovy - 7.část: Nejen o budově Okresní hospodářské záložny. *Slánské listy – zpravodajský server slánského regionu [online]*. Jiří Červenka – Gelton, 05. 06. 2007 [cit. 2021-10-30]. Dostupné z: http://www.slanskelisty.cz/sl/historie/12-07-nejeno.php?fbclid=IwAR2_4OnysiEqqtwhPDdQ66YkUviC3AIBgB-w4MKqX4S8o18L_CSG5McmDzs

Pedagog volného času. *Národní soustava povolání [online]*. Ministerstvo práce a sociálních věcí, c2017 [cit. 2021-10-27]. Dostupné z: <https://nsp.cz/jednotka-prace/pedagog-volneho-casu>

Pedagogika volného času. *Teologická fakulta [online]*. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, c2021 [cit. 2021-10-27]. Dostupné z: <https://www.tf.jcu.cz/zajemci-o-studium/bakalarske-studijni-obory/pedagogika-volneho-casu>

Pionýr [online]. Skylab, c2021 [cit. 2021-10-4]. Dostupné z: <https://pionyr.cz/>

PortálDigi [online]. Česká republika: DigiStrategie, 2020 [cit. 2021-10-5]. Dostupné z: <https://portaldigi.cz/>

Střediska volného času. *MŠMT ČR* [online]. c2013 - 2021 [cit. 2021-10-3]. Dostupné z: <https://www.msmt.cz/mladez/strediska-volneho-casu>

Vnitřní řád, Provozní řád, Školní vzdělávací program a web DDM (anonymizace) –
k dispozici u autorky

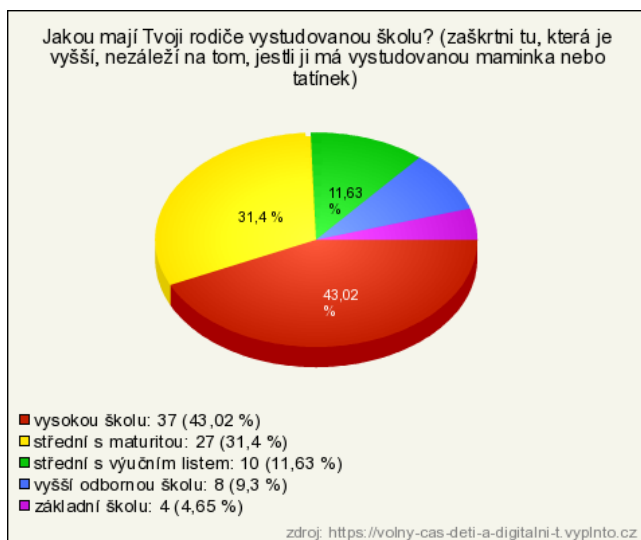
Seznam příloh

Příloha č. 1 – Dotazník Volný čas dětí a digitální technologie

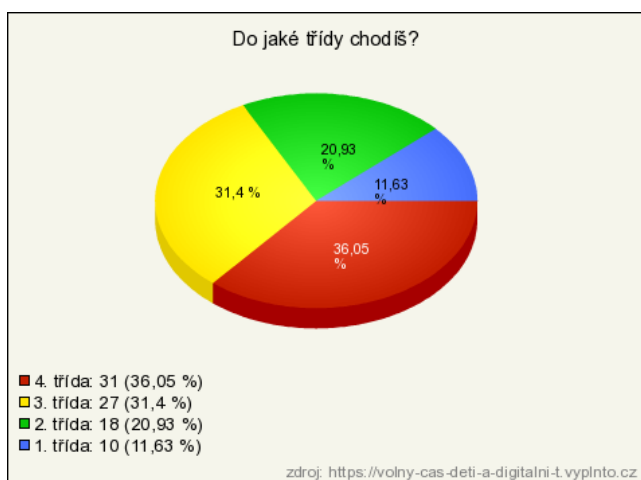
Příloha č. 2 – Kvíz o třídění odpadu

Příloha č. 1 – Dotazník Volný čas dětí a digitální technologie

1. Jakou mají tvoji rodiče vystudovanou školu? (zaškrtni tu, která je vyšší, nezáleží na tom, jestli ji má vystudovanou maminka nebo tatínek)
- základní škola
 - střední odborné učiliště
 - střední s maturitou
 - vyšší odborná škola
 - vysoká škola

2. Do jaké třídy chodíš?
- 1.
 - 2.
 - 3.
 - 4.

3. Navštěvuješ nějaké kroužky či jiné pravidelné volnočasové aktivity (ve škole, v domě dětí a mládeže, ve sportovním klubu a podobně)?
- ano
 - ne

Pokud 3. otázku odpověděli ano:

4. Kolik takových aktivit máš za týden?
- a. 1-2
 - b. 3-4
 - c. 5 a více

5. Jsou mezi nimi i nějaké pohybové aktivity?
- a. ano
 - b. ne

Pokud 3. otázku odpověděli ne:

6. Máš nějaké volnočasové aktivity, které provádíš sám/sama nebo s někým jiným, ale ne pravidelně?
- a. ano
 - b. ne

7. Jaké? (nepovinná otázka)

Florbal, lezecká stěna

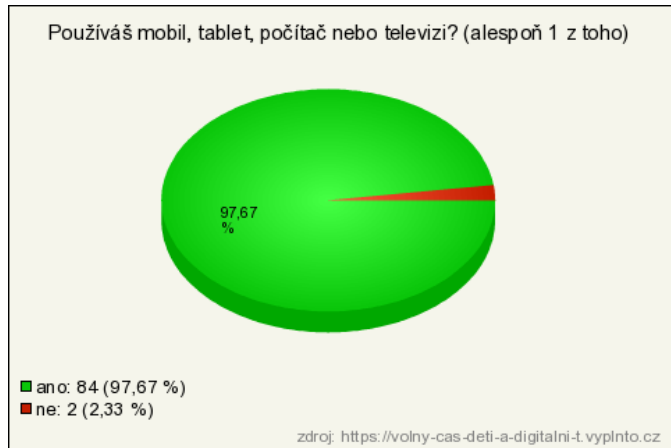
Hraju s mamkou Fortnite, chodim pravidelna vychazky do lesa, cvicit psa

Jízda na kole

Jízda na kole

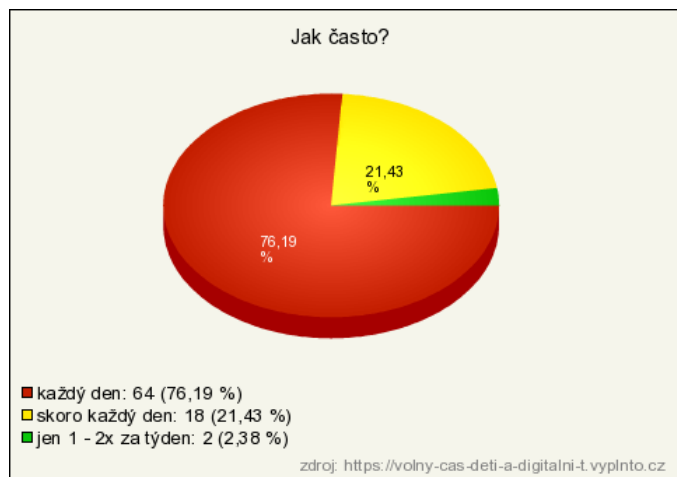
Pro všechny:

8. Používáš mobil, tablet, počítač nebo televizi? (alespoň 1 z toho)
- a. ano
 - b. ne

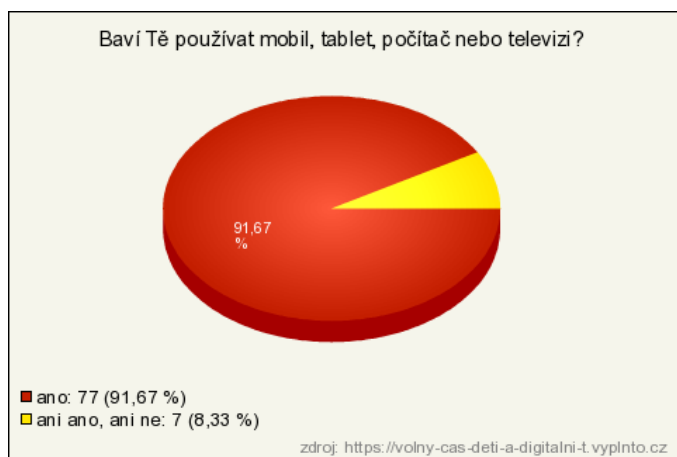

Pokud 8. otázku odpověděli ano:

9. Jak často?
- a. každý den
 - b. skoro každý den
 - c. jen 1 - 2x za týden

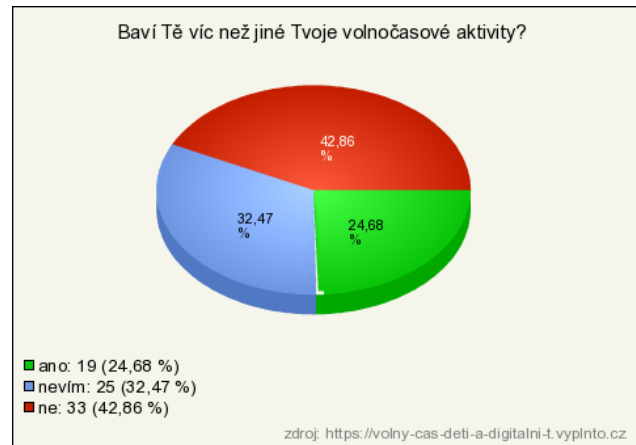
10. Baví Tě používat mobil, tablet, počítač nebo televizi?
- a. ano
 - b. ne
 - c. ani ano, ani ne

Pokud 10. otázku odpověděli ano:

11. Baví Tě víc než jiné Tvoje volnočasové aktivity?

- a. ano
- b. nevím
- c. ne

Pro všechny:

12. Chceš něco dodat k dotazníku? (nepovinná otázka)

:) Ahoooj

0

Dotazník mi přijde moc strohý. Je to jako známkování ve škole. Ptal jsem se inspekce ve škole, proč je to pro ně tak důležité, že to přeci neukazuje na nic. Je jedno jestli se to naučím tenhle týden a nebo další. Pán řekl, že je proto, aby se mohl dělat průměr školy. Že je jinak vzdělání až tak nezajímá. A tenhle dotazník mi přijde úplně stejný. Je to jen pro nějaká čísla a nic z toho nepoznáte. Mám kamaráda, který má problém se na počítači soustředit a naše paní učitelka trvá na počítačovém vyučování. Přitom to samé máme v učebnici. Takže by ho klidně jako jediného mohla nechat pracovat z učebnice přeci. Ale nenechá. Mamka říkala, že je to pravděpodobně egem paní učitelky. A vy se nás tu na něco ptáte a nic z toho nepoznáte. Tak používám mobil každý den. Učím se tam stavět jurty, dělat zadrž vody, volám přes skype s anglicky hovořícím kamarádem, ale vy tenhle dotazník zařadíte do skupiny toho, že každý den jsem na mobilu. Je to pro mě nic neříkají dotazník a zprvu jsem ho nechtěl ani odeslat. Krásný den Honzík.

Ne

Ne

Ne

Ne

Ne

Nic

Rád jezdím na kole a havebordu

Příloha č. 2 – Kvíz o třídění odpadu

KVÍZ TRÍDĚNÍ ODPADU

1. Kam vyhodíme posmrkaný kapesník?
 - a. do plastů
 - b. do papíru
 - c. do směsného odpadu
2. Jakou barvu má popelnice na plasty?
 - a. bílou
 - b. modrou
 - c. žlutou
3. Do kterého kontejneru vyhodíme použité baterie?
 - a. do směsného
 - b. do kompostu/bio odpadu
 - c. do speciálního na elektrozařízení
4. Existuje kontejner na kovy/plechovky?
 - a. ano
 - b. ne
5. Zakroužkujte věci, které MŮŽEME dát do kompostu/bio odpadu?
sklo slupky od zeleniny listy zbytky jídla a maso čajové sáčky
skořápky od vajec rozbitý porcelán lógr z kávy
6. Do kterého kontejneru patří igelitové tašky?
 - a. do žlutého
 - b. do zeleného
 - c. do modrého
7. Do kterého kontejneru vyhodíme obal od trvanlivého mléka/džusu v tetrapaku?
 - a. do speciálního na nápojové kartony
 - b. do skla
 - c. do kompostu/bio odpadu
8. Můžeme do kompostu vyhodit...
...kameny?
 - a. ano
 - b. ne
...slupky od citrusů (citron, pomeranč)?
 - a. ano
 - b. ne

...nalakované dřevěné latě?

- a. ano
- b. ne

...slupky a odkrojky z ovoce?

- a. ano
- b. ne

...piliny?

- a. ano
- b. ne